

No 1 . 1945

Sukrupu

Wäänästen sukupu

N:o 1

PÄÄSIÄISENÄ

TOIMITUSKUNTA

OSKARI VÄÄNÄNEN

(vastaava)

TUULIKKI ANTILA

(toimitussihteeri)

SIIRI HANNIKAINEN

LASSI HIEKKALA

KAARLO TERÄSVUORI

AATAMI VÄÄNÄNEN

BETTY VÄÄNÄNEN

FRANS HJ. VÄÄNÄNEN

ILKKA VÄÄNÄNEN

ILMARI VÄÄNÄNEN

JORMA VÄÄNÄNEN

KALLE VÄÄNÄNEN

KLAUS B. VÄÄNÄNEN

TERTTU VÄÄNÄNEN

VEIKKO VÄÄNÄNEN

YRJÖ VÄÄNÄNEN

Antti Väänänen hautapatsas.

SISÄLLYS:

	siv.
<i>Oskari Väänänen:</i> TAIPALEELLE LÄHDETTÄESSÄ	6
<i>Ilmari Väänänen:</i> HAAPALAHDEN HISTORIIKKI	8
<i>Kaarlo Teräsvuori:</i> SUOMALAISTEN SUKUNIMISTÄ	11
<i>Tuulikki Antila:</i> KANGASNIEMELÄINEN »LAPATOSSU» ..	17
<i>Ilkka Väänänen:</i> PERINNÖLLISISTÄ OMINAISUUKSISTA ..	19
<i>Jorma Väänänen:</i> PIIRTEITÄ VÄÄNÄSEN SUVUN TUTKI- MUKSEN TULOXSISTA	21
<i>Jorma Väänänen:</i> »VÄÄNÄSTEN VEISTÄMÄÄ»	30
SUKUSEURAN NIMIKILPAILU	33
<i>Yrjö Väänänen:</i> ERÄS METSÄSTYSMUISTO 10 VUODEN TAKAA	34
<i>Jorma Väänänen:</i> KATSAUS VÄÄNÄSTEN SUKUSEURAN TOIMINTAAN	36
<i>Klaus B. Väänänen:</i> »KALLEN ISÄ», LAPSUUSMUISTELMA..	40
<i>Jorma Väänänen:</i> SUVUN I SUKUKOKOUS	42
TOIMISTON TIEDOITUKSIA	44
SUKUMERKKIEHDOTUKSIA	45
TOIMITUSSIIHTEERIN TURINAA	46
VÄÄNÄSTEN SUKUSEURAN JÄSENLUETTELO	47
KUVAT: Antti Väänäsen patsas	4
Ilmari Väänänen	8
Haapalahden talo	9
Väänästen Sukuseuran I johtokunta	37
Sukukokouksen osanottajat Puijolla	43

TAIPALEELLE

LÄHDETTÄESSÄ

VÄÄNÄSTEN SUKUSEURA, kaikkien Väänässukuisten lempilapsi, on vuosi-
siltaan vielä sängen nuori. Sehän on juuri saavuttanut sen ikäkauden, jolloin lapset alkavat
tavata aakkosiaan. Niinpä annetaan seurallemmekin nyt »Aapinen» käteen, josta se saa
opetella sukuaakkosia. Siinä hyvässä uskossa, että jokainen seuramme jäsen ottaa »Aapi-
sen» kauniisti käteen ja siten liittyy yhä innokkaammin seuran toimintaan, lähtee julkai-
summe »Väänästen Sukupuu» nyt liikkeelle.

Ennen talvisotaamme ehti seuramme toimia vain parisen vuotta ja sotien aikana
oli toimintamme kokonaan pysähdyksissä. Tänä aikana kävi ilmi hankaluus, joka
seuramme toimintaa on suuresti haitannut. Olisi ollut suotavaa, että sotavuosinakin
olisimme voineet jollakin tavoin ylläpitää yhteyttä jäsenten kesken. Siihen ei kuitenkaan
ollut mahdollisuuksia.

On aivan luonnollista, että seura, jonka jäsenet kohtaavat toisensa harvoin, ei saa
kiinteää yhteyttä jäseniinsä, mikä kuitenkin on välttämätön edellytys seuran menestyk-
selliselle toiminnalle. Sellaisessa järjestössä, jonka jäsenet asuvat samalla paikkakunnalla,
käy yhteisten tilaisuuksien järjestäminen helposti. Toisin on laita seurassamme, jonka
jäsenet elävät hajallaan laajalti ympäri koko suuren Suomenniemien. Sääntöperäisiä
yhteisiä tilaisuuksia on meillä vain kerran vuodessa nimittäin vuosikokous, sekä suku-
kokous joka kolmas vuosi. Vaikkapa säännöt myöntäisivät tiheimminkin kokousten
toimeenpanon, kohtaa niiden järjestäminen voittamattomia esteitä. Näiden puutteellisuuk-
sien poistamiseksi ja kiinteämmän yhteyden aikaan saamiseksi on päätetty ryhtyä toimit-
tamaan seuran julkaisua.

Seuramme on tosin nuori, mutta Väänästen suku on vanha ja laaja. Sen juuret
ulottuvat vuosisatojen taakse ja sukupuu on voimakkaana levittänyt haaransa ja versonsa
kauas alkuperäisiltä juurtumispaikoiltaan. Me, nyt elossa olevat suvun jäsenet, tunnemme

olevamme lujin sukusitein sidottuja noihin kaukaisina aikoina eläneisiin esi-isiiimme. Varmaankin olisi jokaiselle meistä erittäin mieluista saada tietoja näistä esi-isistämme ja heidän elämänkohtaloistaan. Päästä aivankuin lähemmin tuntemaan heitä. Olisi mielenkiintoista koettaa saada tietoja heidän taisteluistaan ja ponnisteluistaan. Niistä saisimme me animentaa voimaa ja uskoa oman elämäntaistelumme onnistumiseen. Pelkästään se tieto, että esi-isämme ovat jo ainakin viidettäsatua vuotta tässä maassa eläneet, maataan muokanneet, toimiaan hoitaneet, taistelleet ja voittaneet tahi kaatuneet, mutta aina kuitenkin vieneet sukumme elämää eteenpäin; jo pelkästään tämä tieto on omiaan herättämään meissä ylpeyttä, oikeaa sukuylpeyttä, joka saa meidätkin ponnistamaan yhä lujemmin. Tällaisen sukutunteen kasvattajaksi ja oikean sukuylpeyden ylläpitäjäksi on tämä julkaisu suunniteltu.

Julkaisu toimii myös tietojen välittäjänä seuran sisäisissä asioissa. Sen palstoilla julkaistaan kaikki seuraa koskevat tiedoitukset. Mutta se voi myös herättää jäsenien mielenkiintoa sukututkimusta kohtaan. Kun julkaisuissa on tarkoitus esittää tietoja ja kyselyjä eri sukuhaaroihin kuuluvista jo manalle menneistä jäsenistä, herättää se varmaankin kaikissa seuran jäsenissä halua saada tietoja omista kaukaisista esi-isistään. Tällä tavalla kartutetaan yhä sitä sukutietoa, jota jo on hallussamme. Lisäksi levittää julkaisu jäsenille niitä tietoja, joita tieteellisen tutkimustyön kautta on saatu ja edelleen hankitaan. Niinpä julkaistaan jatkuvasti Väänästen sukutaluja, ja löytää niistä itsekukin aikanaan oman sukuhaaransa, josta käy ilmi hänen esi-isiensä pitkät rivit.

Tärkeän osan julkaisun ohjelmassa tulevat muodostamaan ne keriomukset ja kuvaukset suvun sekä kuolleista että vielä elossa olevista jäsenistä, joita jokaisen jäsenen toivotaan lähettävän toimitukselle. Pienetkin, lähettäjästä ehken vähäpätöisiltä tuntuvat kuvaukset ja tiedot, saattavat muiden tietojen täydennyksenä antaa valaistusta moniin vielä hämärässä oleviin asioihin. Historiikit ja valokuvat sukutiloista tulevat esittämään oman arvokkaan osansa julkaisussa.

Kaiken tämän runsaan ja monipuolisen henkisen ohjelmansa lisäksi tulee julkaisun muodostua vielä taloudelliseksi tueksi seuran toiminnassa. Sen vuoksi lasketaankin jokaisen seuran jäsenen sydämenasiaksi auttaa julkaisua kirjoituksillaan, valokuvilla ynnä muilla tiedoilla sekä levittää sitä ei vain suvun jäsenille, vaan kaikille, joilla on harrastusta sukututkimusta kohtaan yleensä.

Levittäköön siis »Väänästen Sukupu» lehvästönsä laajalti yli koko suuren sukumme ja kootkoon kaikki sen jäsenet tuhatpäiseksi perheeksi, jossa jokainen ponnistaa parhaansa suvun hyväksi ja isänmaan onneksi.

OSKARI VÄÄNÄNEN

ILMARI VÄÄNÄNEN:

HAAPALAHDEN TILAN VAIHEISTA.

Ilmari Väänänen.

Haapalahden tila Kuopion pitäjän Kehvon kylässä lienee vanhimpia vielä Väänäs-suvun hallussa olevista yhtäjaksoisista pojalta pojalle menneistä omistuksista. Tilan asutushistoria, mikäli sitä voidaan varmuudella seurata, ei tosin ulotu niin kauas ajassa, kun vanhimman seutukunnalla asuneen Väänäs-nimisen henkilön maininta maakirjoissa (1552), sillä tiedetäänhan erään Väänäsen menneen seitsemännellätoista sataluvulla kotivävyksi Puuroolahteen, joka silloin kuului Kallisille, mistä tilasta Haapalahti taas on myöhemmin jaossa eroitettu.

Perimätiedon mukaan elivät Haapalahden vanhimmat asukkaat Räimänlahden ja Haapalahden välillä olevan leveän niemen, Pekolanien, Räimänlahden puoleisella hiekkarinteellä, jossa vielä muutamia kymmeniä vuosia sitten tavattiin kivijalkakiviä ja kalansuomuksia,

mutta jossa nyt löytyy vain muutamia maatuneita tervahautoja nähtävästi myöhemmältä ajalta. Sama tieto kertoo edelleen, että asukkaiden oli muutettava pois paikalta petoeläinten raadellessa suurimman osan laitumella käyvää karjasta, josta päätellen kalastus ja metsästys ei ollut heidän ainoana elinkeinonaan. Paikka, jonne Haapalahden ensimmäisten asukkaiden kerrotaan muuttaneen, on nimeltään Puuroolahti, mikä johtuu puuroo metsästä, jota lahden rannalla pidettiin. Olivatko nämä asukkaat Kallisia, ei toistaiseksi voida varmuudella sanoa.

Puuroolahden tilan muodosti ennen Haapalahden siitä eroittamista melkein luonnollisilla rajoilla varustettu alue. Etelässä rajoitti sitä Kallavesi, idässä Räimänlahti ja Räimänjärvi. Pohjoisessa taas muodosti rajan joki, jonka toisella puolella alkoivat Savonkylän eli nykyisen Koivusaaren alueet ja Petäisen järvi, kulkien raja edelleen Kehvonlahden kautta Puuroolahteen. Alueen koko pinta-ala oli noin 3.000 ha.

Haapalahden tilan itsenäinen historia alkaa vasta vuodesta 1776, jolloin Puuroolahden jako kolmeen osaan toimitettiin ja joista Haapalahti joutui Ivar

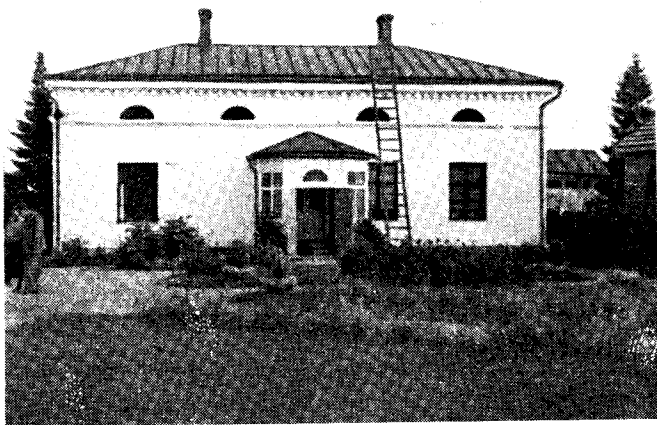
Väänäselle. Hänen puolisonsa oli Anna Katri Holländer, jonka nimi on jostakin syystä kirkonkirjoihin merkitty erikoisen huomattavasti. Avioliitosta syntyi kolme poikaa, Ivar Jordan, Aaro ja Pietari, joista Ivar Jordanista tuli Haapalahden omistaja. Aaro muutti Siilinpäähän Kasurilan kylässä, tilalle, jonka silloisella alueella nykyinen Siilinjärven kirkonkylä, kunnalliskoti ja Tarinaharjun parantola sijaitsevat, kun taas Pietari möi v. 1811 tilaosuutensa veljelleen Ivar Jordanille 2.000 riikintaalerin hinnasta ja muutti Kuopioon, tullen sittemmin laajemmin tunnetuksi »Kirja Pietarin» nimellä kaupungin ensimmäisenä kirjakauppianaan, kustantajana ja suomenkielisen kirjallisuuden oikeuksien puoltajana viranomaisen toimenpiteitä vastaan.

Palataksemme Haapalahden isäntiin mainittakoon, että Ivar Jordan meni naimisiin pikkuserkkunsa Kristiina Antintytär Väänäsen kanssa Murtolahdesta, jonka mukana Ryönän kylässä oleva Talvisalon tila joutui perintönä Haapalahdelle. Avioliitosta syntyi useita mies- ja naispuolisia perillisiä, joista on mainittava Aaro ja Erik Jordan Haapalahden isäntinä sekä koulutiellä ollut Carl Fredrik Wenell, josta 1862 toimitetussa jaossa tuli Talvisalon omistaja. Ivar Jordan oli saanut jo vuonna 1837 väkivaltaisen kuoleman.

Veljekset Aaro ja Erik Jordan jakoivat 1863 Haapalahden tilan. Päätilan haltijaksi tuli Aaro, jonka pojanpoika omistaa sen tällä hetkellä.

Haapalahden isännistä ansainnee erikoista huomiota Ivar Jordan V. Kerrotaan hänen olleen monessa suhteessa kehittyneemmän kuin useimmat paikkakuntalaiset. Hän näyttää mm. osanneen ruotsinkieltä, minkä taidon hän lienee oppinut äidiltään. Hänen apuaan käytettiin monissa julkisissa tehtävissä. Hän oli lautamies herrastuomarin arvolla, Kuopion kirkon rakennustoimikunnan ja

keisarille Saimaan kanavan rakentamista esittävän lähetystön jäsen. Hänen papereistaan tavattu Ruotsin kuninkaalle osoitettu Savonmaan rahvaan tarpeita koskevan anomus- ja valituskirjelmän konsepti lienee hänen työtään. Hänen harrastuksensa kohdistuivat myös käytännöllistaloudellisiin asioihin, joista mainittakoon Haapalahden tilalla löytyvän kalkkivuoren

Haapalahden tiilinen päärakennus vuodelta 1826.

hyväksikäyttö, useiden vesimyllyjen perustaminen, tiilenpoltto ja rakennustoiminta, jota viimeksimainittua Haapalahti saa kiittää vielä nykyään käytännössä olevista Pohjois-Savon oloihin katsoen tavallista suuremmista rakennuksistaan.

Haapalahden talon nykyisellä paikalla oli asukkaita ja viljelystä jakokirjan mukaan jo ennen vuotta 1776. Niinpä selviää vanhoista asiapapereista, että Haapalahden rannalla oli luonnonniittyjä, joiden teko-oikeuksista ja niihin liittyvistä kalavesistä käytiin menestyksellisesti oikeutta Raimän verotilan omistajien kanssa, joina esiintyy mm. kappalainen Meckelin (1712) ja varapastori Zackris Argillander (1766). Tilan rakennukset lienevät kuitenkin olleet sangen vaatimattomia. Puiroolahti oli tässä suhteessa paremmin varustettu, koskapa sieltä tuotiin vielä nytkin käytännössä oleva eloaitta, jonka rakennusvuosi on 1767. Isännäksi päästyään ryhtyi Ivar Jordan kunnostamaan tilan rakennuksia. Niinpä valmistui 1808 peltokivistä tehty navetta ja samasta aineesta rakennettu erillinen karjakeittiö, molemmat rakennukset vieläkin käytännössä. Vuonna 1826 valmistui tiilinen päärakennus ja noin kymmentä vuotta myöhemmin tilava puinen asuinrakennus. Tunnustukseksi silloisissa maaseutuoloissa epätavallisesta rakennustoiminnastaan erikoisesti kestävästä rakennusaineesta antoi keisari hänelle maaherran esityksestä kymmenen vuoden verovapauden, joka päättyi 1844.

SUOMALAISTEN SUKUNIMISTÄ.

A. V. Koskimies (Forsman) lausuu v. 1894 julkaisemassaan väitöskirjassa »Tutkimuksia Suomen kansan persoonallisen nimistön alalta», että »kansallisen nimistön laadusta, runsaudesta ja voimasta käypi jo niistäkin ilmi kansan henkinen ominaisarvo, jonka mukaan se aatteellisessa kilpailussa voi muilta kansoilta itselleen vaatia arvonantoa». »Nimien tarve on aina ollut yhtäläinen. Niin pian kun kaksi tai kolme ihmistä sattuu yksille elinsijoille, he vaivoin tulevat toimeen käyttämättä keskinäisenä erotuskeinonaan nimeä.» Koskimies on myös sitä mieltä, että alkuperäisillä nimillä on aina ollut joku merkitys. »Ajatuksettomat nimet eivät ole ajattelevain ihmisten keksintöinä ajateltavissa.»

Henkilönnimien käyttö ulottuu kaikissa kansoissa hämärään muinaisuuteen. Henkilönnimistä ovat tärkeimpiä: 1) etunimet, ristimänimet, 2) isännimet eli patronyymit, 3) sukunimet ja 4) lisänimet eli liikanimet, jotka voivat olla joko kunnianimiä tai haukkumanimiä. Etunimiä voidaan sanoa ristimänimiksi vasta sen jälkeen, kun kristinuskon mukainen kastetoimitus oli otettu käytäntöön nimen antamisen yhteydessä. Sukunimet ovat nuorempaa keksintöä kuin etunimet ja haukkumanimet.

Vanhoilla roomalaisilla oli sukunimen lisäksi käytännössä suvun haaran nimi. Espanjankielisissä maissa lisätään tavallisesti isän sukunimeen äidin sukunimi. Arabialaisen nimeen kuuluu etunimi, isännimi, kunnianimenä pojan nimi sekä miehen alkuperää (heimoa tai maata) osoittava nimi, joskus vielä liikanimi.

Vanhimpina aikoina, alkukantaisissa oloissa, harvaan asutulla seudulla ja pienessä seurassa on riittänyt ja riittää paljas etunimikin eri henkilöiden eroittamiseen. Tarpeen vaatiessa on lisäksi voitu täydentää etunimeä haukkumanimellä, joka melkein aina on kuvaavampi ja sattuvampi kuin vastasyntyneelle annettu etunimi. Kehittyneemmissä oloissa ja selvyiden vuoksi on ruvettu käyttämään etunimen yhteydessä isännimeä ja lopuksi sukunimeä.

Roomalaisten sukunimillä ei ole mitään tekemistä nykyisten eurooppalaisten sukunimien kanssa, jotka ovat verrattain nuori ilmiö. Länsi-Euroopassa ja Italiassa alkoivat näet sukunimet tulla aateliston keskuudessa käytäntöön vasta suurten ristiretkien aikoina, 1100-luvulta alkaen, jolloin tavallisesti suvun kantatila tai vaakuna antoi miehelle sukunimen. Silloin syntyi sen tapaisia nimiä kuin *von Essen* ja *de Geer* (nämä tosin ovat nuorempia). — Muissa säädyissä tulivat sukunimet yleisiksi vasta 1500-luvulta alkaen.

Suomessa olivat keskiajan rälssitilalliset, joista aatelistomme vanhin osa muodustui, alusta alkaen usein ellei useimmiten muukalaisia. He tyytyivät kilpi-merkkeihinsä käyttäen verrattain harvoin ristimä- ja isännimen lisäksi liikanimeä tai sukunimeä. Joukossa oli kuitenkin joitakin nähtävästi perittyjä kansallisiakin sukunimiä, kuten *Karpelainen*, *Kirves*, *Kurki* ja *Renkoinen*, jollaisia näkee asiakirjoissa jo 1400-luvun alussa. Mutta aatelistomme varsinaiset sukunimet, useimmat suvun kilpimerkistä aiheutuvia ruotsalaisia sukunimiä, ellei suvulla ollut ennestään muukalaista sukunimeä, tulivat yleisiksi ja vakautuivat vasta Kustaa II Adolfin aikana 1600-luvun alussa, kun Ruotsin ritarihuone perustettiin ja aatelisto sai laillisen oikeuden esiintyä erityisenä valtiosäätyinä. Silloin syntyi nimiä sellaisia kuin komeakaikuiset *Blåfjeld*, *Ekestubbe*, *Jägerhorn*, *Sabelbyssa*, *Sabelfana*, *Sabelhjerta* ja *Sabelstjerna*, jotka suvun historiaan liittyvinä ovat paljoa järkevempiä sukunimiä kuin esim. Suomalaisuuden Liiton sukunimioppaassa *kenelle tahansa* sukunimiksi suositellut *Kiviäjala*, *Kivikaula*, *Kiviperä*, *Kiviporras* ja *Kivitasku*.

Kun katolisen papiston oli kanonisen lain mukaan elettävä naimattomana, osoittavat keskiajan papistollamme ristimänimen ja isännimen ohella toisinaan tavattavat sukunimet niiden säätyjen sukunimiä, joista papit olivat peräisin. Piispoiksi kelpasivat ainoastaan aateliston ja suurporvariston pojat, alempaan papistoon talonpoikienkin pojat. Joukossa on suomalaisiakin sukunimiä kuten *Ahti*, *Hirvoi*, *Härkä*, *Karhu*, *Karpelainen*, *Kiiskinen*, *Kurki*, *Leinäpää*, *Mulli*, *Mutainen*, *Silta*, *Suurpää*, *Suupaltti*, *Vääräpää* ja *Tölintu*.

Suomen vanhimpien kaupunkien ylempi porvaristo syntyi samoin kuin Ruotsinkin alkujaan etupäässä saksalaisista aineksista. Lisää muukalaisuutta tuli Ruotsista. Omat rannikkoruotsalaisemmekin siirtyivät mielellään lähimpiin kaupunkiin. Alempi porvaristo sen sijaan oli ainakin Turussa ja Viipurissa, silloisissa suurimmissa kaupungeissamme, suureksi osaksi lähiympäristöstä muuttaneita suomalaisia, jotka toivat mukanaan sukunimensä, mikäli heillä sellainen oli, tai saivat kaupungissa jonkin ammattinimen tai haukkumanimen, joka monessa tapauksessa muuttui perinnölliseksi sukunimeksi. Esim. Turusta tunnetaan 1500-luvulta sellaisia viehättäviä porvarisnimiä kuin *Avosuu*, *Karvatasku*, *Koirafadder* (s.o. koiran kummi), *Paljasää*, *Porsaanjala*, *Puujala*, *Tyhjätasku* ja *Vuohenparta*. Useimmat seuraavista nimistä ovat Turussa tai muissa maamme länsiosan kaupungeissa ammatin perusteella syntyneitä: *Kaituri* (pirrantekijä), *Kalanjuottaja*, *Kalanliottaja*, *Kamperi* (kammantekijä), *Kankuri*, *Kantaja*, *Kinnari* (nylkijä), *Leikari* (pelimanni), *Pakari* (leipuri), *Parkkari* (parkitsija, nahkuri), *Paturi* (padantekijä), *Pelttari* (vyöntekijä), *Punkari* (joko kukkarontekijä tai käräjänkävijä), *Puuveistäjä*, *Rautia* (seppä), *Ristinseppä*, *Satuli*, *Suolenkääntäjä*, *Suutari* ja *Timperi*.

Mitä Suomen talonpoikiin tulee, oli heillä keskiajan lopulla, siis 1400-luvulla, sukunimet suuressa osassa maata, sellaisillakin seuduilla Länsi-Suomessa, missä sukunimet ovat myöhemmin olleet harvinaisia tai miltei puuttuneet. On crehdys luulla, että sukunimet ja varsinkin *nen*-päätteiset sukunimet, olisivat kuuluneet

ainoastaan savo-karjalaisten asuttamille seuduille. Kyllä niitä oli ihan Turun porteillakin, mutta ruotsalainen komento painoi tässäkin suhteessa kansallista sivistystä alaspäin. Maallinen ja hengellinen virkamiehistö on ajoittain tehnyt voitavansa tämän suomalaisen kulttuurin muistomerkin hävittämiseksi, aikaisempina vuosisatoina tosin enemmän ymmärtämättömyydestä ja laiskuudesta kuin ilkeydestä. Paikoitellen jäi vanhasta nimivarastosta muistoja ainoastaan pitäjien ja kylien nimiin sekä tilattoman väestön käyttämiin sukunimiin. Viittaen vain sellaisiin pitäjän nimiin kuin *Ahlainen, Askainen, Hiittinen, Huittinen, Kiukainen, Kuhmoinen, Laitila, Mietoinen, Nousiainen* ja *Viljakkala*, ja esim. Mynämäen pitäjässä nykyään tavattaviin kylännimiin *Haapainen, Haloila, Ihalainen, Jutila, Juva, Karhula, Kasurla, Kattelus, Keijainen, Kukola, Kälälä, Laavainen, Lankkinen, Lemmettylä, Majalainen, Munnuinen, Munttinen, Neuvoinen, Tapaninen* ja *Tarvainen*.

Suomalaisten henkilönimistö on ollut erinomaisen rikas, jopa niin rikas, että harvat kansat pystyvät sen kanssa kilpailemaan. Sen voi nähdä siitä nimimäärästä, joka kaikesta huolimatta on säilynyt sukunimissä ja paikannimissä. Syitä suomalaisten nimien vähenemiseen ja häviämiseen on ollut useita.

Vielä uskonpuhdistuksen jälkeenkin koko 1500-luvulla oli papistomme suomalaista sekä kieleltään että sukunimiltään. Sen aikuisista pappien nimistä mainittakoon *Härkä, Karhu, Keijoi, Leppäinen, Mulli, Nurkka, Paljaspää, Rahikainen, Soroi, Sillä* ja *Tolja*. Jokseenkin runsaasti niitä tapaa 1600-luvun keskipaikoille asti. Esimerkkeinä sen aikuisista pappien sukunimistä mainittakoon *Callia, Hermainen, Hiisi, Kalja, Kolkka, Kolkki, Laukka, Manni, Nahka, Nirkko, Nukari, Paturi, Raikoi, Röykäs, Savolainen, Särki, Talvia* ja *Toivoinen*. Ennen Ruotsin suurvalta-ajanloppua ne hävisivät käytännöstä miltei tyystin, ei kuitenkaan ruotsalaisten painostuksesta, vaan omasta aloitteesta. »Muoti» alkoi vaatia, että oppineen miehen tunki jo sukunimestä. J. R. Aspelin kuvaa v. 1901 tätä »nimiklassillisuutta» seuraavin sanoin:

»Se klassillisten tieteiden ja taiteiden uudestasytymys, joka keskiajan lopulla oli saanut Italian oppineita muutttelemaan nimensäkin klassilliseen asuun, puhalsi voimakkaana tuulenpuuskana kautta koko sivistyneen Euroopan, herättäen samoja harrastuksia muissakin maissa. Niinpä saapui tuo nimiklassillisuus vihdoinkin Suomeenkin, jossa sen aikaisimpana ilmauksena voitaneen pitää Agricola-nimeä, jolla Suomen kirjakielen ja kirjallisuuden isä on historiassamme saavuttanut unhotumattoman maineen. Mutta oikeastaan alkoi tuo nimiklassillisuus Suomessa vasta 1500-luvun lopulla ja kukoisti vanhimmissa oppikouluissamme 1600-luvulla. Silloin varsinkin rahvaasta lähteneet teinit melkein järjestänsä, meillä, kuten muissakin maissa, saivat tai muodostivat itsellensä noita sukunimiä, joiden rungossa kotikuuset ääneen kuiskailivat, mutta pääte oli latinan- tai kreikankielestä lainattu, noista kielistä, jotka sen ajan oppikouluissa edustivat yleismaailmallista sivistystä. Sukunimen tuli ilmaista, mistä suku oli kotoisin, mutta ennen kaikkea, että suku oli opinteillä saavuttanut sen yleissivistyksen, joka tästä pitäin eroitti

säätyläissuvut tuosta ikivanhasta perinnöllisestä sivistyksestä, joka siihen asti oli ollut kaikilla kansanluokilla miltei sama. Noita harhaantuneen kieliaistin tuotteita olivat sellaiset nimet kuin *Aeimelaus*, *Arpolenius*, *Calamnius*, *Caupilonius*, *Europaeus*, *Hulkovius*, *Ketarenius*, *Kettunius*, *Kolkonius*, *Korhonius*, *Kurkerus*, *Laihelius*, *Lapodius*, *Nurkerus*, *Pacchalenius*, *Peuronius*, *Pourenius*, *Procopaeus*, *Salonius*, *Vesilaxius*, *Voivalenius* taikka *Arvolander*, *Hattulander*, *Laihiander*, *Luihander*, *Melander*, *Molander*, *Nervander*, *Palander*, *Viloides* j.n.e. Toisinaan käännettiin nimen runkokin latinaksi tai kreikaksi, joten syntyi sellaisia nimiä kuin *Alcenius* — Hirvinen, *Alopaeus*, *Avellanus*, *Borenius*, *Castrenius* — Linnanen, *Gallenius* — Kukkonen, *Lagus* — Jänis, *Perander* j.n.e.¹

Sama nimenmuodostustapa oli tavallisin 1700-luvun alkupuoliskolle asti, vaikka joukossa alkoi esiintyä myöskin suomenkielisistä ruotsinkielisiksi käännettyjä tai väännettyjä nimiä. Vasta sitten kun ruotsinkieli oli kouluissa tullut latinaa tärkeämmäksi, pääsivät ruotsalaiset nimet voitolle, vaikka niissäkin usein säilyi runko, ruotsiksi käännettynä, muistuttamassa suvun kotipaikkaa. Samaan aikaan alkoivat sota-alalle tai hallinnollisiin virkoihin antautuneet »oppineiden» sukujen jäsenet karistella sukunimistään niiden latinalaisia ja kreikkalaisia päätteitä, jolloin syntyi Avellanuksesta *Avellan*, Cajanuksesta *Cajan*, Collanuksesta *Collan*, Castreniuksesta *Castrén*, Kekoniuksesta *Kekoni*, Leisteniuksista *Leistén*, Mechelinuksesta *Mechelin*, Porthanuksesta *Porthan* j.n.e. Näin lyhennettyjen nimien malliin tehtiin uusiakin sukunimiä kuten *Revolin* ja *Saxén*, muita mainitsematta.

Sukunimien ruotsalaistuttaminen varsinkin oppilaan kouluun tullessa jatkui puolipakollisena vielä Venäjän vallan aikana siihen asti, kun Snellmanin aikaansaama kansallinen herääminen sen lopetti ja ennen pitkää käänsi virran vastakkaiseksi, muukalaisten nimien suomalaistuttamiseksi. Yhtenä syynä siihen, että ruotsalaiset nimet tulivat niin yleisiksi meillä 1700-luvulla, oli papistomme ja porvaristomme pitkäaikainen oleskelu »siirtoväkenä» Ruotsissa isonvihan aikana ja Ruotsin ruotsalaisten virkamiesten tulviminen maahamme Uudenkaupungin rauhan jälkeen. Perheiden nuoremmat jäsenet tottuivat Ruotsissa liian hyvin ruotsinkieleen ja sen käyttämiseen kotiloissakin, joten sen käyttäminen vielä Suomeen palattuakin lankesi luonnostaan. Ruotsinkielisyydestä oli tällaisissa oloissa usein lyhyt askel ruotsinmielisyyteen, joten lasten nimien ruotsalaistuttaminen kouluun tullessa tuntui asiaan kuuluvalta. On väitetty, että säätyläissuvut

¹ Toisten nimien alkumuoto on vieraita kieliä taitamattomankin helppo huomata, toisten selville saaminen vaatii latinan tai kreikan taitoa. Edellisiin kuuluvat esim. sukunimet Kettunius, Korhonius, Vesilaxius ja Hattulander, joiden alkumuodot Kettuinen, Korhoinen, Vesilaksi ja Hattula ovat jokaisen arvattavissa. Vaikeampi olisi päästä selville siitä, että *Aejmelaeus* johtuu Kokemäen Äimälästä ja tämä vuorostaan sukunimestä Äimä, että *Calamnius*-niminen pappi oli ensin ottanut Kalajoen mukaan sukunimekseen Kalajockius, mutta käänsi sitten nimen loppuosan latinaksi (joki on latinaksi *amnis*), että *Europaeus* ei johdu Europasta vaan Äyräpään talon nimestä ja että *Molander* johtuu Muolaan pitäjän ruotsalaisesta nimestä.

olivat 1800-luvun keskipaikoilla niin tarkkaan muukalaistuneet, ettei suomalaisia nimiä ollut jällellä muita kuin *Niska* ja *Tolpo*.

Kaarle XII:n armeijoissa taistelleiden suomalaisten sotamiesten nimet olivat usein vielä suomalaisia, mutta isonvihan jälkeen alkoi sotamiesten nimien järjestelmällinen ruotsalaistuttaminen. Mieluimmin annettiin yksitavuisia sukunimiä (*Ståhl, Svärd, Styf, Sik, Björk, Tall*), mutta pitemmätkin kelpasivat (*Elefant, Elefantstark, Leijon, Kanon, Omild, Grym, Venus, Dufva*). Usein tehtiin niinkin, että sotamiehen suomalaisesta sukunimestä otettiin ensimmäinen tavu ja toisen tavun ensimmäinen kirjain. Niinpä Halisesta olisi voinut tulla *Hal*, Sikaisesta *Sik*, Kolehmaisesta *Kol* j.n.e. (Minulla ei tätä kirjoittaessani ole mitään sotilasluetteloita käytettävissäni, joten esimerkit ovat tekaistuja, mutta menettelytavalle tunnusmerkillisiä). Suutarit, räätälit, sepät ja muut käsityöläiset seurasivat esimerkkiä ottaen usein jonkun ammattiinsa sopivan ruotsalaisen nimen (*Läder, Saxelin, Koppar*).

Jos olisi olemassa pitäjittäin ja säädyittäin tehty tilasto suomalaisten sukunimistä esim. v. 1850, niin se antaisi masentavan kuvan Suomen kansasta: ylä- ja keskiluokalla muukalaiset sukunimet miltei sataprosenttisesti, talonpojat suuressa osassa Länsi-Suomea enimmäkseen sukunimettömiä, ainoastaan savolaisten ja karjalaisten asuttamilla alueilla useimmilla talonpojilla suomalainen sukunimi. Syynä tähän jyrkkään erilaisuuteen on paitsi itäsuomalaisten herkempää kansallistuntoa epäilemättä kaskenpoltto, niin kummalta kuin se kuuluneekin. Kun Ruotsin talonpojat olivat järjestään Nilssoneja, Petterssoneja ja muita »sonneja», niin ruotsalaiset verotusviranomaiset lienevät arvelleet, että mitäpä Suomen talonpoikakaan tekee sellaisella ylellisyydellä kuin sukunimi ja jättivät vähitellen sukunimet pois verotusluetteloista Länsi-Suomessa, jossa talonpoika sai viljasatonsa pääasiassa vakinaisista pelloista. Vero voitiin aina kiskoa talon viljelijältä, olipa hänen sukunimensä mikä tahansa. Toista oli Itä-Suomessa, jossa asukkaat olivat liikkuvampia, viljelykset hajallaan vaikeakulkuisten matkojen takana ja oikeita pelloja vähän kaskiviljelyksiin verraten. Vuoden 1543 voudintilien veroselityksessä sanotaan, ehkä hieman liioitellen: »Ja koska Savonlinnan läänissä ei ole ollenkaan vuotuisia eli vakinaisia pelloja, niinkuin Hämeessä ja muualla Suomessa, täytyy asukkaiden viljellä metsiä ja hakata kaskimaita, joita he voivat pitää korkeintaan 6—8 vuotta . . . Sitten heidän tulee hakea itselleen uusia pelloja ja kaskimaita.» Jos vouti rupesi tällaista kaskenpolttajaa liiaksi nylkemään, saattoi tämä yhtäkkiä hylätä kaskiviljelyksensä, latoa perheensä veneeseen tai rekeen ja karata jonnekin »Jumalan selän taakse» Pohjois-Savoon. Ellei vouti tiennyt hänestä muuta kuin etunimen ja isännimen, niin vaikeaksipa kävi karkulaisen löytäminen ja verottaminen. Ymmärrämme helposti, että tämä näkökohta pakoitti Ruotsistakin lähetetyt viranomaiset merkitsemään tileihinsä savolaisten sukunimetkin.

Nyt on jo vuosikymmeniä jatkunut muukalaisten nimien suomalaistuttaminen tässä maassa, mutta viime aikoina jokseenkin järjettömällä tavalla, välittämättä

siitä, että uusi nimi jollakin tavalla liittyisi entiseen nimeen tai suvun entisyyteen ja välittämättä siitäkään, että uusi nimi olisi suomea. Milloin taas uudet, nimioppaista saadut nimet sattuvat olemaan vanhoja, jo käytännöstä jääneitä oikeita sukunimiä, on anastettu sellaista, mikä ei nimen muuttajalle kuulu ja tavallaan väärennetty historiaa. Vuoden 1906 suuressa nimenmuutossa otetut nimet ovat yleensä parempia, samoin jo viime vuosisadalla suomennetut nimet. Ensimmäisiä nimensä suomentajia lienee ollut Hartikka Antinpoika Äimä, joka tuli ylioppilaaksi Turkuun 1642 *Aeimelaesus*-nimisenä, mutta palvellessaan v. 1653 Turun läänin jalkaväkirykmentissä katselmuskirjurina käyttää sukunimeä *Äimä*.

TUULIKKI ANTILA:

KANGASNIEMELÄINEN LAPATOSSU: MATTI VÄÄNÄNEN.

Isäni isoisä Matti Väänänen (synt.n. v. 1810) olisuuri velikulta. Hän oli varsinaiselta ammatiltaan kyläsuutari, mutta tämän leipähommansa lisäksi hän harjoitti muita vähemmän virallisia, mutta ei silti vähemmän tuottavia puuhia. Vähän viinaan päin kallistuva Matti valitettavasti oli, mutta kun eukko ylläpiti lujaa kuria ja lapsilauma oli suuri, ei Matilla olisi juuri ollut tilaisuutta päästä kallistelemaan laseja, jollei hän olisi ollut niin keinakas kuin oli.

Kangasniemellä vallitsi siihen aikaan jonkinlainen kurittomuuden aallonousu, koskapa yksinäisiä lapsia ilmestyi varsin runsaasti. Ns. kunniallisissa kangasniemeläisissä tämä herätti tietysti ansaittua pahennusta, ja niinpä ei kangasniemeläisillä työillä ollutkaan helppoa löytää pappien säätämiä kummeja lapsilleen. Mattiukko huomasi tässä helpon tulolähteen ja rupesi heille vakituiseksi kummiksi korvauksena tietenkin pieni tuikka murheeseen. Kun tutkii Kangasniemen kirkonkirjoja tältä ajalta, voi todeta Matin toimineen todella tarmokkaasti ja luultavasti myöskin — sen pahempi — ansainneen joukon naukkuja ja ehkä myöskin sen satikutin, minkä hän eukoltaan aina silloin tällöin sai.

Matti toimi myöskin parantajana. Hän levitti oikein nykyaikaisella mainostekniikalla tietoja muka yliluonnollisista parantajalahjoistaan ja ansaitsi tällä tavoin välistä hyvinkin. Hän manaili lehmille hyvälypsyisyyttä, hevosille varsoja ja napotteli iloisesti kotiin selässään isot muonapussit palkkiona tyytyväisiltä emänniltä.

Kävipä kerran sitten niin, että Matti tuli suutarimatkoillaan erääseen taloon, jossa emäntä oli syvän murheen vallassa. Talon pieni esikoispoika, puolivuotias vauva, emännän silmäterä, oli saanut jonkin omituisen riivauksen. Jo viikon päivät oli poika yhtämittaa huutanut tuskin syöden, eikä emäntä ollut saanut juuri silmäystäkkään unta. Matin ilmestyminen oli hänelle suuri huojennus, olihan hän kuullut jotakin hänkin Matin yliluonnollisista lahjoista. Niinpä hän lupasikin Matille jos vaikka mitä hyvää ja kaunista, jos tämä saisi pojan edes yhdeksi yöksi nukkumaan.

»Mikäpäs tuossa», vastasi Matti. »Helppo juttu kuin mikä. Pane sauna lämmite.»

Emäntä teki työn käskettyä, huojentuneena ja jo hiukan toivorikkaana. Matti kierteli taloa mutisten itseksensä muka manauksia. Kun sitten sauna oli valmis, kantoi Matti lapsen eteiseen, jossa oli jauhinkivet, pani pojan kapaloineen kiville

ja rupesi niitä pyörittämään samalla puukko hampaissa manauksia muristen. Pyörimisliikkeestä ällistyneenä poika lakkasi huutamasta, ja emäntä rupesi jo siunailemaan.

Kun Matti oli mielestään tarpeeksi poikaa pyöritellyt, hän kantoi lapsen saunaan, kylvetti pitkään ja perusteellisesti ja toi sen äitinsä rinnoille ruokaa saamaan. Poika oli niin väsynyt ja nälkäinen, ettei jaksanut edes huutaa, söi vain pienen vatsansa täyteen ja nukkui kuin tukki koko yön. Emännän kiitollisuudella ei ollut rajoja, ja komein kantamuksin Matti lähti kotitaipaleelle. Luonnollinen seuraus oli, että vastaisuudessa Matti sai tietäjämaineelleen emännästä vakaan puolustajan, etenkin kun pojan »riivaus» loppui siihen ja emäntä sai nukkua seuraavatkin yöt.

Juttuja ja kaskuja on Matista aikoinaan ollut vaikka millä mitalla, mutta Matin maine tietäjänä on painunut unhoon. Ehkä hän ei sittenkään ollut niin suuri kelmi kuin Lapatossu — tai ehkä hänellä oli pontevampi vaimo.

SANOI VÄÄNÄNEN....

Vanhan kieltolain alkuaikoina sattui, että eräs tunnettu Kuopion puolen Väänänen matkalla junassa Siilinjärvelle päin tapasi vaunussa silloisen Kuopion läänin maaherran, joka hyvänä tuttavana kysyi isännältä: »Mitenkäs ne siellä teidän puolessa suhtautuvat tähän kieltolakiin?» Tähän isäntä vastasi: »Suhtautuu — suhtautuuhan ne, sillä paremphan seon tok kieltolakkii kun ihan iliman viinoo.»

— — — — —

Väänäset ovat tunnetusti rauhallista väkeä, sitä todistaa tämäkin tosijuttu Salmenniemen isännästä Heikki Väänäsestä.

Nelisenkymmentä henkeä käsittävä heinäväki oli vetämässä tavanomaisia 1 1/2 tunnin ruokaunia Pirttilahden torpan pihamaalla, mikä oli sanotun isännän omistama sivutila. Isännän nukkuessa vähän sivussa, eräs vaimo herätti hänet suurella touhulla huutaen: »Nouskee, hyvä isäntä, mehtänne pallaa!» Tähän isäntä vastasi: »Ootko sinä akka hiljoo, että miehet suap muata.» Ruokatunnin loputtua isäntä herätti heinäväen sanoen: »Lähetäänpäs, miehet, kahtomaan, onko siinä akan puhheessa perree.» Neljä hehtaaria metsää, 150 syltä pisteaitaa sekä heinä-lato oli jo ehtinyt palaa ennenkuin väki joutui sammutuspaikalle. Rauhallisesti isäntä vain tuumi palopaikalla, että »olipas akankin puhheessa perree».

— — — — —

ILKKA VÄÄNÄNEN:

PERINNÖLLISISTÄ OMINAISUUKSISTA.

Uuden pienokaisen syntyessä maailmaan sukulaiset pian kerääntyvät kehdon ääreen kurkistelemaan, voitaisiinko tulokkaassa havaita suvulle ominaisia piirteitä. »Sehän on ihan kuin ilmetty isoisänsä», arvelee joku. Toisten mielestä lapsi on äitinsä tai veljensä näköinen j.n.c. Jokainen onkin omin silmin voinut todeta, että sukulaiset sangen usein ovat siinä määrin toistensa näköisiä, että vieraskin saattaa jo ulkonäön perusteella sukulaisuussuhteen arvata. Tällainen yhdennäköisyys rajoittuu kuitenkin tavallisesti melko ahtaaseen sukulaispiiriin. Määrätylle henkilölle ominaisia piirteitä voidaan usein havaita hänen lastenlapsissaan, sisarustensa lapsissa ja serkuissaan, mutta jos kaukaisempia sukulaisia vertaillaan, niin ei yhdennäköisyyttä yleensä enää voida ainakaan tavallisessa tarkastelussa huomata.

Voidaan kuitenkin ajatella, että kaukaistenkin sukulaisten kesken saattaisi olla olemassa sellaisia yhteisiä tuntomerkkejä, joita maallikon silmä ei havaitse, mutta jotka kenties tarkassa tieteellisessä tutkimuksessa tulisivat esille.

Väänäs-suvun jäsenistä olisi varmaankin mielenkiintoista saada tietää, esiintyisikö heissä sellaisia piirteitä, joita voitaisiin pitää koko suvulle ominaisina. Mielenkiintoista olisi myöskin tietää, olisiko suvun eri haaroissa todettavissa omia erikoispiirteitä. Ne suvun jäsenet, jotka osallistuivat sukkokokoukseen kesällä 1939, muistavat ehkä, että tämän kirjoittaja mittasi silloin suvun jäsenten kasvoja ja kalloja. Silloin saatu aineisto on kuitenkin määrältään niin pieni, että sen avulla ei vielä mitään johtopäätöksiä voida tehdä. Tarkoitus onkin nyt sukuseuran toiminnan jälleen vilkastuessa ryhtyä aineistoa kartuttamaan.

Kenenkään ei nyt kuitenkaan pidä kuvitella, että yksinkertaisesti mittaamalla tarpeeksi monen Väänäsen pää voitaisiin helposti, esim. laskemalla mittaustulosten keskiarvo, saada selville se tyypillinen pään ja kasvojen muoto, mikä olisi ominainen koko Väänässuvulle, puhumattakaan siitä, että siten saataisiin selville suvun esi-isien tyypillinen päänmuoto. Kysymys on paljon monimutkaisempi ja vaikeampi.

Jokaisen yksilön ominaisuudet voidaan jakaa kahteen pääryhmään, perinnöllisiin ja hankittuihin. Perinnölliset ominaisuudet aiheutuvat erikoisista perintötekijöistä (gceneistä), jotka sukusoluissa siirtyvät vanhemmista lapsiin. Perinnöllisiä ominaisuuksia ovat esim. määrätty silmien väri ja nenän muoto. Hankitut ominaisuudet aiheutuvat ulkonaisista olosuhteista eikä niillä ole mitään tekemistä

perintötekijöiden kanssa. Hankittuja ominaisuuksia ovat esim. tapaturman aiheuttama käden menetys, riisitaudin käyristämät sääret ja ravinnon puutteen aiheuttama kitukasvuisuus.

Kun etsimme suvun jäsenistä suvulle ominaisia piirteitä, niin silloin meitä kiinnostavat luonnollisesti ainoastaan perinnölliset ominaisuudet. Useasti on kuitenkin perin vaikeata saada selville, onko jokin määrätty ominaisuus perintötekijän aiheuttama vai onko se hankittu. Esim. vahvasti kehittyneet otsan ohimoseudut saattavat olla perinnöllistä laatua, mutta ne voivat myöskin johtua lapsena kärsitystä riisitaudista. Sangen monet ominaisuudet ovat myöskin oleellisesti riippuvaisia perintötekijöiden ja ulkonaisten olosuhteiden yhteisvaikutuksesta. Tällaisia ovat esim. ruumiin pituus ja paino.

Näin ollen saattavat ne ominaisuudet, jotka yksilössä havaitsemme häntä tarkastaessamme ja joita yhteisellä nimellä sanomme yksilön ilmiäiseksi (fenotyyppi), poiketa huomattavastikin niistä ominaisuuksista, joita tämän yksilön perintötekijät olisivat toisenlaisissa olosuhteissa aiheuttaneet. Perintötekijöiden muodostamaa kokonaisuutta sanomme peruasuksi (genotyyppi). Yksilön peruasun laatua ei siis voida suoraan ilmiäisen perusteella päätellä. Paikkansa pitää vanha sananlasku: ei ole koiraa karvoihin katsominen.

Ilmiäisen ja peruasun välistä eroa suurentaa vielä se, että on olemassa sellaisiakin ominaisuuksia, jotka määrätyn edellytyksin pysyvät piilevinä peruasussa ja tulevat ilmi vasta jossakin seuraavassa sukupolvessa. Esim. ruskeasilmäinen henkilö voi saada sinisilmäisiäkin lapsia siinä tapauksessa, että hänen peruasussaan on ruskeasilmäisyyden perintötekijän ohella sinisilmäisyyttä aiheuttava perintötekijä. Jos hänellä ei tällaista tekijää ole, niin hän voi saada ainoastaan ruskeasilmäisiä lapsia. Edellisessä tapauksessa sanotaan, että ruskeasilmäisyys on vallitsevasti (dominoivasti) periytyvänä ominaisuutena työntänyt syrjään väistyvästi (resessiivisesti) periytyvän sinisilmäisyyden.

Varsinkin väistyvästi periytyvien ominaisuuksien selvittäminen vaatisi useiden peräkkäisten sukupolvien tutkimista. Jos nimittäin tutkimus rajoitettaisiin yhteen tai kahteen sukupolveen, niin ominaisuus saattaisi piilevänä ollen jäädä kokonaan huomaamatta. Tämäkin seikka on omiaan huomattavasti vaikeuttamaan tutkimustyötä, sillä harvoinhan saadaan edes neljä peräkkäistä sukupolvea tutkimuksen alaiseksi.

Vaikka siis sukumme perinnöllisten erikoisominaisuuksien selville saaminen ei olekaan mikään yksinkertainen eikä helppo tehtävä, niin ei kuitenkaan ole syytä vaikeuksia liaksi pelätäkään. Kaikki tutkimukset, joita tällä alalla suoritetaan, tulevat sukuseuran arkistoon kerättyinä helpottamaan myöhempien tutkijoiden työtä ja siten osaltaan auttamaan tieteellisen totuuden selvittämistä.

Olemme nyt tutustuneet muutamiin perinnöllisyysopin yleisiin peruskäsitteisiin. Ehkäpä seuraavassa »Väänästen Sukupuun» numerossa voimmekin ryhtyä seikkaperäisemmin käsittelemään niitä sukupiirteitä, kasvojen ja kallon muotoa, joista tämän kirjoittaja on hiukan aineistoa kerännyt.

PIIRTEITÄ VÄÄNÄSEN SUVUN TUTKIMUKSEN TULOKSISTA.

Pohjois-Savon suurimpiin talonpoikaissukuihin kuuluu *Korhosen* ja *Miettisen* suvun rinnalla *Väänäsen* suku, johon kohdistettuja tutkimuksien tuloksia esittelen seuraavassa lyhyesti ja pääpiirtein. Suvun tähänastinen tutkimus on suuntautunut melkein yksinomaan suvun historiaan. Tärkeimmät kysymykset koskevat suvun nimeä, alkuperää, asuma-alueita, leviämistä sekä suvun yksityisten jäsenten kohta-loita ja toimintaa.

Suvun nimi, alkuperä ja asuma-alueet liittyvät läheisesti yhteen, ja niistä kustakin tutkittaessa selville saadut seikat voivat tukea toisiaan. Varsinkin alkuperäkysymyksen selvittämiseksi tarvitaan tällaisia toisiaan tukevia huomioita. Vanhoista maa- ja verokirjoista nähdään, että Väänäsiä on asunut 1540-luvulla Rantasalmen pitäjän Tuusmäen neljänneskunnassa. Siellä oli Väänästen kymmenyskunta. Tavisalmen pitäjän vanhimmassa verokirjassa 1552 mainitaan jo *Antti Väänäs*-niminen mies, joka on sinne arvattavasti etelästä tullut muiden uudisasukkaiden tavoin. Hänestä näyttävät Pohjois-Savon Väänäset polveutuvan. Lehtori *Olli Koistisen* muistiinpanoissa sanotaan Väänästen säilyttäneen eräin paikoin sellaisen perimätiedon, että suvun nimi olisi alkuaan ollut *Lappveteläinen*. Siitä Koistinen arvelee, että suku olisi Rantasalmelle tullut vesiä myöten Lappeelta. Perimätiedon mukaan oli joku sitten muka vääntänyt nimen Väänäseksi. Juuassa suvun nimi Koistisen tietämän mukaan esiintyy vuosina 1618—1655 muodossa Väinänen. Siinä se olisi siis yhdistetty väinä-suvanto-sanaan, josta esim. Väinämöisen nimi on muodostunut. Kielentutkijain mukaan ei kuitenkaan tällainen johto pitäisi olla mahdollinen, vaan kysymyksessä lienee ehkä hyvinkin vanha kantasana *väänä*, jonka merkitys on jo kauan sitten hävinnyt ihmisten tietoisuudesta. Pohjois-Karjalassa mainitaan Väänäsiä myös Kiihtelysvaaran pitäjässä 1670-luvulla sekä Oulussa 1680-luvulla. Suur-Savossa, Pohjois-Savossa, Pohjois-Karjalassa sekä Oulun tienoilla ovat Väänäset asuneet satoja vuosia ja levittäytyneet myöhemmin, vasta 1800-luvulta alkaen muualle Suomeen. Haluaisin olettaa, että nämä mainitut neljä seutua ovat saman suuren itäsuomalaisen kantasuvun päähaaroja. Kun nimittäin ajattelemme, kuinka asutus on vähitellen levinnyt etelästä pohjoiseen ja kuinka savolaiset ovat suureksi osaksi asuttaneet niin Pohjois-Karjalan kuin Oulunjärven tienootkin, on luonnollista mielestäni olettaa, että tämän suvun leviäminen on tapahtunut juuri asutuksen yleisen leviämisen mukaisesti. Suur-Savossa asuu Väänäsiä nykyään pääasiassa Juvalla, Anttolassa ja Ristiinassa, Pohjois-Savossa Kuo-

pion maalaiskunnassa, Siilinjärvellä, Nilsiässä, Maaningalla, Muuruvedellä, Riistavedellä sekä Varpaisjärvellä, Pohjois-Karjalassa Kiihtelysvaarassa ja Enossa sekä Pohjanmaalla Oulussa, Kiimingissä ja Utajärvellä. Koskettelen seuraavassa kutakin neljää päähaaraa lähemmin erikseen merkiten I:ksi Suur-Savon olettamalla sen vanhimmaks, II:ksi Pohjois-Savon, III:ksi Pohjois-Karjalan sekä IV:ksi Pohjanmaan haaran.

I SUUR-SAVO.

Tätä ehkä vanhinta haaraa on toistaiseksi kovin vähän tutkittu, mikä johtuu pääasiassa siitä, että tutkijat itse kuuluvat Pohjois-Savon Väänäsiin ja ovat luonnollisesti lähinnä kiinnostuneet oman haaransa tutkimiseen. Niin ollen voin vain esittää muutamia suursavolaisten Väänäsien antamia tietoja sekä mainita eräitä henkilöitä, jotka edustavat tätä haaraa sukuyhdistyksessämme. Esitän samalla tämän vuoksi toivomuksen, että ne, jotka tietävät kuuluvansa juuri tähän sukuhaaraan, lähettäisivät sukutietoja mahdollisimman kauas taapäin vietyinä sukuarkistomme käytettäväksi. Hyvän sukuselvityksen olen saanut Ristiinasta maanvilj. *Antti Wiljam* Väänäseltä 1939. Sen mukaan ovat suvun jäsenet asuneet Ristiinassa ainakin jo vuodesta 1749 alkaen. Tähän Ristiinan haaraan kuuluvat tiettävästi seuraavat sukuseuramme jäsenet: Pielavedellä asuva maanvilj. *Albin Viktor* Väänänen (s. 1887) ja fil.maist. *Lahja* Väänänen, turkulaisen past. *Nestori* Väänäsen tytär. Ehkäpä myös nykyään Anttolassa asuvat Väänäset ovat lähtöisin tästä ristiinalaisesta haarasta. Sukuseuran jäseniä Anttolan haarasta ovat: hammasteknikko *Kaarlo J.* Väänänen perheineen, joka asuu nykyään Helsingissä. Ristiinan haaran rinnakkaishaara lience Juvan haara. Se on edustettuna myös Sukuseuran johtokunnassa siten, että Sukuseuran I varaesimies fil.tri. *Veikko Ilmari* Väänänen sekä II varaesimies rak.mest. *Frans Hjalmar* Väänänen ovat alkuisin Juvalta. Muita tähän haaraan kuuluvia jäseniä ovat seuraavat: rak. mest. *Viljo* Väänänen, julkaisumme toimitussihteeri ekonomii *Tuulikki Antila*, maalari *Eenok* Väänänen perheineen sekä hänen sisarensa poika näyttelijä *Kullervo Kalske* Helsingissä. Mainittakoon, että tri *Veikko* Väänänen toimii Helsingin Yliopistossa klassillisen filologian apulaisena ja on siten tämän tieteen ensimmäisiä edustajia maassamme. Rak.mest. *F. Hj.* Väänäsen tytär, rouva *Liisa Persson* on tullut huomatuksi moninkertaisena Suomen mestarina verkkopalloilussa.

II POHJOIS-SAVO.

Edellämainitsemani Antti Väänänen esiintyy 1552 Tavisalmen pitäjän Kehvon kylässä maanviljelijänä. Tiedetään, että *Kustaa Waasan* käskynhaltijat *Kustaa Fincke*

¹ Otaksuttavasti kuuluvat turkulaiset taidemaalariveljekset *Artturi* s. 1900 ja *Ilmari* s. 1906 Ristiinan sukuhaaraan. Pyydän heistä lisätietoja.

ja *Klemetti-kirjuri* antoivat hänelle oikeuden yhdessä kahden muun talonpojan: *Antti Korhosen* ja *Olli Ikäheimosen* kanssa valtakirjojen, n.s:n kukkarokirjeiden nojalla viljellä suurta maa-aluetta, joka käsitti arviolta ehkä nykyiset Kuopion maalaiskunnan Kehvon, Väänälänrannan ja Hamulan kylät. Tämä maa oli osittain kylän asukkaitten yhteistä takamaata — silloinhan elettiin yleensäkin yhteisomistuksessa maan suhteen. Antti Väänäsen pojat ja pojanpojat siirtyivät eri tahoille ja raivasivat itselleen uutisviljelyksen. 1600-luvun alkupuolella näyttää suku jakautuneen juuri edellämainittuihin kolmeen kylään ja Juukaan, joka Stolbovan rauhassa 1617 muun Karjalan kanssa joutui Ruotsille. 1600-luvun puolivälissä näkyy Väänäsiä myös Nilsissä Reittion kylässä, mistä voidaan arvella nilsiäläisen haaran siihen aikaan syntyneen.

Tärkeimmäksi näyttää muodostuneen suvun se haara, joka on lähtöisin Kuopion maalaiskunnassa sijaitsevasta *Puiroolahden* talosta. 1662 *Mikko Matinpoika* Väänänen näet nai Puiroolahden isännän *Nuutti Niilonpoika Kallisen* tyttären. Mikon ja hänen vaimonsa jälkeläiset, jotka jakautuvat todennäköisesti viiteen pääryhmään: Puiroolahden, Haapalahden, Kolmisopen, Pöljän ja Murtolahden haaroihin, ovat melkoiselta osalta jo tulleet selvitettyiksi. Puiroolahden tila oli Mikko Väänäsen jälkeläisten hallussa n. 200 vuotta ja siirtyi 1800-luvun lopulla *Therman*-suvulle, joka äidin puolelta on Väänästen jälkeläinen. Puiroolahden sukuhaaran jäseniä olivat mm. *Erik Mikael*, *Aron* ja *Johan*, jotka lähetettiin opintielle. Koulussa heille annettiin nimeksi *Wenell*, jota he sitten käyttivät koko ikänsä ja jonka antoivat myös lapsilleen. Wenelleinä muutkin Väänäset kävivät koulua aina 1800-luvun loppupuolelle saakka. Erik, jonka vanhemmat olivat isäntä *Mikko* Väänänen ja *Katarina Hyvärinen* (Puutosmäeltä), syntyi 1776, tuli ylioppilaaksi Porvoon lukiosta 1797, valmistui Turun Yliopistossa maisteriksi 1802 ja seuraavana vuonna papiksi. Opiskeluaikanaan hän näyttää toimineen innokkaasti mukana ylioppilaiden sivistysrienoissa ollen mm. Turun Soittannollisen Seuran jäsenenä 1801 ja 1804. Valmistuttuaan hän toimi aluksi Kuopion maaseurakunnan kappalaisen apulaisena 1803—1804, Juantehtaan saarnaajana 1804—1805 sekä opettajana ja vararehtorina Kuopion Triviaalikoulussa. Hän kuoli äkkiä keuhkokuumeeseen naimattomana 1809. Hänen veljensä Aron, joka syntyi 1784, ja Johan (synt. 1788) tulivat ylioppilaiksi 1804 ja opiskelivat myös Turun Yliopistossa. Aronista tuli maisteri 1810 sekä seuraavana vuonna pastori. Hän toimi Kuopion Triviaalikoulun opettajana (rehtorina 1820—1827) ja sen jälkeen Nurmeksen rovastina kuolemaansa asti 1847. Hänen tyttärensä naitiin *Ståhlbergin* (nyk. *Teräsvuori*), *Hillbomin* (nyk. *Hilppu*), *Kepplerus-* ja *Therman*-sukuihin. Aronin poika *Otto Fredrik Wenell* kävi ylioppilaaksi ja opiskeltuaan jonkin aikaa Helsingin Yliopistossa toimi Kuopiossa seurakunnan tilienhoitajana sekä kuoli naimattomana. Aronin puoliso oli *Kaarle Akseli Gottlundin* sisar *Anna Ulrika*. Tutustuttuaan näin Gottlundiin joutui Aron Wenell mm. auttamaan häntä tämän toimittaessa kansanrunoilijain runoja sisältävän kokoelman »Väinämöiset». Aron Wenell julkaisi myös itse kirjasen »Herran siu-

nauksen selitys». Edellämainittu Aronin veli Johan Wenell muutti suoritettuaan Turun yliopistossa 1805 eräänlaisen kauppatieteen tutkinnon Tukholmaan, jossa toimi konttoristina. Tiedossani ei ole, minkälaiset hänen myöhemmät vaiheensa olivat. Tukholmassa asuu kyllä nykyisinkin Wenell-nimisiä henkilöitä, jotka kukaties saattavat olla Johanin jälkeläisiä. Johanilla ja edellisillä oli lisäksi kaksi veljeä: *Petter* (1788—1833) Väänänen, joka hallitsi tilaa, sekä *Fredrik Wenell*, joka muutti Turkuun kauppiaksi ja kuoli siellä 1819. Samaten oli kaksi sisarta, jotka käyttivät Wenell-nimeä ja menivät Pietarissa naimisiin venäläisten upseerien kanssa. *Petter Väänänen* vihittiin Kuopiossa avioliittoon *Eeva Katariina Degerth*'in kanssa. Heidän lapsiaan olivat mm. *Erkki* (1810—1875), jonka aikana tila siirtyi *Therman*-suvun käsiin, *Fredrik Wenell* (1813—1882) joka toimi Kuopion pitäjän koulumestarina sekä *Petter Wenell* (1815—1883), joka kävi 7 luokkaa Porvoon lukiota ja toimi Säämingissä kanttorina ja kirjakauppiaina. Hän meni 1843 naimisiin laamanni *Nils Arppen* tyttären kanssa Espoossa. Häät olivat siitä kuuluisat, että niissä oli läsnä useita herännäisyyden merkkimiehiä mm. *Paavo Ruotsalainen*. *Petter Wenellin* lapsista *Viivi*, *Iida*, *Angelika* ja *Klaus Benjam* toimivat oppikoulunopettajina. Viimeksimainitun, joka tuli ylioppilaaksi 1873 ja valmistui maisteriksi 1878 Helsingin Yliopistosta, sekä hänen vaimonsa *Matilda Jalkasen* lapset *Eino*, *Erkki* ja *Aimi* ovat suomentaneet Wenell-nimen *Vaheriksi*. Maisteri *Erkki Vaheri*, joka uhrasi henkensä maamme puolesta talvisodassa, toimi mm. Sukuseuran ensimmäisenä sihteerinä.

Muista Säämingin lukkarin (*Petter Wenellin*) sisaruksista mainittakoon esimerkiksi *Juho Väänänen* (1817—1890) joka muutti 1862 Kuopioon ja toimi siellä kruununluotsina. Hänen tyttärensä *Sofia* meni naimisiin talollisen *Juho Jatkolan* kanssa, mistä avioliitosta on nykyinen Mikkelin läänin maaherra, varat. *E. J. Jatkola* syntyisin. *Juho Väänäsen* pojanpoikia olivat räätäli *Erkki Juhonp. Väänänen* (synt. 1869) sekä varastonhoitaja *Otto Edvard Erkinp. Väänänen* (s. 1881). Edellisen tytär maisteri *Hellin Väänänen* on naimisissa pankkivirk. *H. Polónin* kanssa, ja jälkimmäisen sisar *Siiri* edesmenneen, maisteri, sittemmin lähetystöneuvos *Lauri Hannikaisen* kanssa. *Otto Edvard Väänäsen* tytär, lääket.lis. *Hertta Väänänen* on naimisissa mainospääll. *Yrjö Väänäsen* kanssa. *Juho Väänäsen* veli *Aaron Väänänen* (s. 1824) toimi mm. koulumestarina, hänen pojanpoikansa on prokuristi *Klaus Benjam Heikinp. Väänänen*, joka on Sukuseuramme taloudenhoitaja. Puiroolahden sukuhaaraan kuuluvat vielä mm. äidinäitinsä kautta maist. *Arvi Noppanen* sekä konsulin rouva *Jenny Leskinen* (os. Väänänen), mutta viimeksimainitun sukujohto puuttuu toistaiseksi arkistostamme.

Yleishuomiona voidaan Puiroolahden haarasta sanoa, että kun alkuperäinen suuri sukutila on jakojen kautta pienentynyt ja lopulta joutunut melkein tyystin pois suvun hallusta, on tapahtunut hajaantumista ja siirtymistä muille elinkeinoaloille, joista edellä on seurattu erityisesti opillisen alan edustajia.

Tarkastelemme nyt *Haapalahden* Väänäsiä. Puiroolahden tilan jaossa 1776

sai *Iivari Väänänen* (1742—1804) Haapalahden tilan. Hän meni naimisiin *Anna Katariina Holländerin* kanssa. Heidän poikiaan olivat *Iivari Jordan* (1779—1837), *Pietari Jooseppi* (1781—1846) ja *Aaron Fredrik* (1786—1854). Iivari Jordan, joka hallitsi tilaa, rakensi ison kivisen navetan, tiilisen asuinhuonerakennuksen sekä kaksikerroksisen puurakennuksen ja sai näistä toimista Keisarillisen Talousseuran hopeaisen ansiomitalin. Hän oli myös innokkaasti mukana yhteisissä ja yleishyödyllisissä toimissa: hankki lähetystön Pietariin 1826 esittämään keisarille Saimaan kanavan rakentamista ollen itse mukana asiaa esittämässä, kokosi 1832 pitäjästä 1.000 pankkoriksiä, joilla joku tuleva suomenkielisen laskuopin tekijä saisi vaivansa ja kirjan kustannukset korvatuiksi, toimi lautamiehenä ym. Hän sai keisarilta mitalin ja herastuomarin arvon. Hänen vaimonsa *Kristiina* oli omaa sukuaan Väänänen ja kotoisin Murtolahdesta — siten Iivarin pikkuserkku. Heillä oli mm. seuraavat pojat: *Karl Fredrik Wenell* (synt. 1816, ylioppilas, toimi tilanomistajana ja asianajajana Talvisalossa, *Aaron* (s. 1820), josta tuli Haapalahden jaossa ns:n »vanhan paikan» isäntä, ja *Erik Jordan* (s. 1824) »uuden paikan» isäntä. Karl Fredrik Wenell meni naimisiin Pielaveden nimismiehen tyttären *Fanny Amalia Stenfeldtin* kanssa. Heidän poikansa *Fredrik Wenell* (»Riekkö-Vinell») myi suurimman osan Talvisaloa maanvilj. *O. Lintuselle* säilyttäen itselleen vain vähäisen palstatilkun. Aaronin pojan, *Kalle Fredrikin* (synt. 1849) — jonka arvokkaat piirteet varmaankin kaikki suukokouksen osanottajat kesällä 1939 muistavat käynnistä Haapalahdessa — poika on konsuli, valtiotiet. tri *Ilmari Wäänänen* (s. 1891). Hän on Väänästen Sukuseuran perustaja ja aatteen keksijä (ks. s. 8). »Uuden paikan» isännän jälkeläisiä ovat mm. kauppias *Aaro* (s. 1860) Kuopiossa, tuomiokapitulin vahtimestari *Iivari* (1864—1928) Oulussa, isäntä *Kalle Fredrik* (1869—1927), jonka tytär *Terttu* on filosofianmaisteri, Vilholan tilan isäntä *Erik Jordan* (s. 1873) Siilinjärvellä sekä rak.mest. *Janne* (1875—1919) Wäänänen. Kauppias Aaron lapsista mainittakoon Kiuruveden kunnanlääkäri *Aaro*, insinööri *Akseli* (k. 1923), upseerit *Yrjö* ja *Hannu*, liikemies *Kosti*, tohtorinrouva *Lyyli Tanskanen* ja kansak.opettaja *Helmi Virtanen*.

Haapalahden haarassa on suhteellisesti vähemmän tapahtunut siirtymistä muille aloille, kun maata on tiukasti pidetty suvun hallussa. Opillinen ala on kuitenkin edustettuna, nuorimmassakin polvessa on jo useita ylioppilaita.

Haapalahden isännän, herastuomari Iivar Jordan Väänäsen veli Pietari Jooseppi (1781—1846) harrasti jo nuorena kotonaan Haapalahdessa uskonnollisten kirjasten painamista. Hän sai 1819 luvan perustaa kirjakaupan Kuopioon ja muutti sinne. Samana vuonna hän meni naimisiin kultaseppä *Jaakko Herman Lundströmin* kasvattityttären *Anna Margareta Sellströmin* kanssa, joka oli kotoisin Neder Kalix'ista Ruotsista. Heidän poikansa *Anders Johan Wenell* (1820—1863) suomensi koulussa saamansa nimen *Weänäseksi* ollen ensimmäisiä suomalaisnimisiä ylioppilaita 1840-luvulla Helsingin Yliopistossa. Hän toimi kirjojen suomentajana kääntäen n. 40 vieraskielistä, etupäässä hengellisen alan kirjaa suomeksi ja kir-

joitti itse seuraavat kaksi kirjasta: »Naapuritalossa» sekä »Kuningas Kustaa II Aadolphin historia». Hänen sisarensa menivät naimisiin *Dahlströmin*, *Neiglickin* ja *Braxin* sukuihin. Viimeksimainitun suvun jäsen, edesmennyt prof. *A. J. Brax* on suorittanut aikoinaan tutkimuksia Väänäsen suvusta ja luovuttanut tuloksia sukuarkistoomme.

»Kirja-Pietarin» veli *Aaron Fredrik* (1786—1854) muutti Siilinjärvelle, missä hän kohosi paikkakunnan huomattavimpien miesten joukkoon. Hänen pojanpojanpoikiaan olivat asioitsija ja kauppias *Aaron Fredrik* (1873—1930) Siilinjärvellä, kapellimestari *Kalle* (1881—1936) Lahdessa, viulutaiteilija *Antti* (1885—1929) Helsingissä ja arkkitehti *Petter* (1883—1927). Heidän sisaruksistaan tekniikko *Aatami* (s. 1874) on Sukuseuran johtokunnan jäsen ja *Hanna* on naimisissa Pälkäneen kihlakunnan tuomarin *Lahja Paloheimon* kanssa. Aatamin tytär on arkkitehti *Helvi Mether-Borgström*.

Kaikki edelläluetellut henkilöt polveutuvat alussamainitusta Mikko Väänäsestä, joka oli vanhin Puiroolahden isännän Nuutin pojista. Alussa huomautettiin myös, että Puiroolahden ja Haapalahden lisäksi mm. Siilinjärven, Kolmisopen ja Pöljän kylien sekä Murtolahden Väänäset polveutuvat Mikosta. Mikon pojista *Pekka* tuli Pöljän Lintuniemeen, josta todennäköisesti siirtyi Kolmisopelle, *Nuutti*, hänen veljensä (1755—1763) jäi Lintuniemeen, mutta hänen poikansa *Lassi Samuli* (1759—1842) siirtyi siitä Lassilaan, joka hänestä sai nimensä. Alkutila on siten ollut yli 200 vuotta tämän haaran hallussa, kun Lassi Samulin pojan *Pekan* (1797—1860), pojanpojat *Janne* (s. 1895), *Aatu* s. 1897) ja *Kalle* (s. 1900) jaettuaan sen keskenään sitä edelleen viljelevät. Pekan veljistä monet lähtivät Venäjälle ja toimivat merimiehinä ja koneenkäyttäjinä Volgalla. Heidän jälkeläisiään ovat mm. Kuopiossa tekn.joht. *Theodor*, hänen veljensä *Arvidin* tyttäret: rouva *Kaisa Ollikainen*, kansak.op. *Irja Kröger* ja rouva *Inkeri Turunen*, sekä hänen serkkunsa kansak.op. *Anni Väänänen* Helsingissä. Pekan pojanpoikia olivat merimies *Aaro* (1857—1909) ja vahtimestari *Kalle Vilho* (1860—1933). Edellisen jälkeläisiä ovat konemestarit *Yrjö*, *Lauri* ja *Aaro* Kuopiossa, sähkötekniikko *Martti* Kotkassa, rouvat *Jenny Karpo* Kuopiossa ja *Aino Labbart* Mikkeliissä. Vahtimestari *Kalle Vilho* Väänäsen lapset ovat: kansak.op. *Hanna Visakanto*, lehtori, kirjailija *Kalle* ja lehtori *Oskari* Väänänen. Ensimmäisen tytär on maisteri *Kaarina Visakanto*, keskimäisen allekirjoittanut maisteri *Jorma* Väänänen ja viimeksimainitun lapset: lääket.lis. *Ilkka*, sair.hoitajatar *Liisa* ja voimistelun ylioppilas *Anneli* Väänänen. Kirjailija *Kalle* Väänänen, joka on runoillut »sanarrieskat» sekä toiminut sotien aikana »korsukolportööriä» ei kaipaa lähempiä esittelyjä. Hänen veljensä *Oskari* Väänänen, joka on voimistelun lehtori Helsingin Yliopistossa (aik. miekkailutaidon op.) on Väänästen Sukuseuran esimies sekä tunnettu urheilu- ja voimistelumies.

Pöljän Väänäsiästä näytävät uscat siirtyneen varsinkin teknilliselle sekä opetus-alalle, jos kohta toisaalta tiukasti on pidetty kiinni suvun vanhasta perintömaasta.

Vielä mainittakoon, että Nuutin poika *Petter* (1713—1789) muutti Murto-
lahteen 1736, jolloin hän nai talon tyttären *Anna Mönkkösen*. Hänen pojanpoikansa,
Pietari Laurinp. Väänänen (1764—1846) oli seudun arvossapidetyimpiä talollisia,
joka oli Pohjois-Savon edustajana mm. 1800 ja 1809 valtiopäivillä esiintyen
mm. vmilla valtiopäivillä pontevasti säätynsä edustajana siviili- ja talousvalio-
kunnissa puolustan säätynsä oikeuksia. Hän kirjoitti myös uscita runoja, joista
yhden maaherra *Kaarlo Aukusti Ramsay* vei itselleen keisari Aleksanteri I:lle
Pietariin näytettäväksi. Hän sai myös keisarilta herastuomarin arvon sekä kolme
ansiomitalia. Hän muutti maalta Kuopioon 1828 ruokatavarakauppiaksi, mutta
vietti viimeiset elinvuotensa poikansa, Taipalsaaren kirkkoherran, *Anders Johan*
Wenellin luona (1800—1868). Pietari Väänänen oli naimisissa talollisen tyttären
Eeva Savolaisen kanssa. Murtolahden Väänälän ja Murtolan nykyinen isäntä
August Väänänen on Pietarin veljen jälkeläisiä. Heistä on myös monia siir-
tynyt kaupunkeihin ja tehdasseuduille, kuten esim. konemest. *Petter s.* 1875) Var-
kauteen. Hänen poikansa *Viktor Henrik* (Heikki) on luonnontieteen maisteri ja toi-
mii lehtorina nykyään Helsingissä. Murtolahden tyttäriä oli toimittaja *Eero* ja
Lasse Hiekkalan äiti, *Johanna* Väänänen (1854—1923), joka meni naimisiin talon-
omistaja *Pekka Iljoffrin* kanssa Kuopiosta.

Pohjois-Savossa on perimätietojen mukaan Väänäsiä asunut monilla seuduilla
jatkuvasti satoja vuosia. Valitettavasti tiedot ovat näistä sukuhaaroista toistaiseksi
niukat. Mainittakoon kuitenkin, että esim. Siilinjärven Hamulan kylässä pitäisi
suvun asuneen n. 400 vuotta. Otaksuttavasti tähän sukuhaaraan liittyvät läheisesti
Räimän kylän Väänäset. Hamulan haaraan kuuluvat mm. rouva *Miina Kasu-*
rinen Siilinjärvellä, rouva *Hanna Virtaniemi* Kuopiossa ja tunnettu olympialais-
ampuja *Iivo* Väänänen. Räimän haaraan taas edesmennyt Viipurin Hovi-
oikeuden kanneviskaali, varatuomari *Aatami Eenokki* Väänänen (1894—1933),
maisteri *Betty* Väänänen ja rouva *Edit Rissanen* Kuopiossa sekä mainospääll. *Trjō*
Väänänen (ks. edellä s. 00) Helsingissä.

Riistavedeltä alkuisin olevaan sukuhaaraan kuuluvat edesmennyt varatuomari
Tapani Mauri Väänänen (1893—1935), everstiluutn. *Akseli Olli* Väänänen (s. 1900)
sekä Maatalousnormaalikoulun johtaja, maisteri *Kalle August* Väänänen (s. 1888)
Järvenpäässä. Nilsiästä, jossa suku on asunut Reittiön kylässä ja johon haaraan
kuuluvat mm. Kuopion maalaiskunnan kamreeri *Eero* Väänänen sekä mv. *Rikhard*
Väänänen, suku on todennäköisesti levittäytynyt Varpaisjärvelle. Sieltä peräisin
ovat mm. edesmennyt kauppias *David* Väänänen (1863—1939) ja hänen lapsensa
kauppias *Anni Väisänen*, toim.joht. *Taavetti Johannes* Väänänen, rouvat *Martta Kos-*
kenniemi ja *Kerttu Viiranta* sekä varatuomari *Iivari Aleks.* Väänänen.

Kuopion maalaiskunnan Kehvon kylässä Pulloniemen talossa asui 1800-luvulla
Taavetti Väänänen, jota Paavo Ruotsalainen »käytti koiranaan» maallismielisten
hengenmiesten haukkumisessa. Hänen jälkeläisiään on Helsingissä asuva dipl.
insinööri *Tarmo Pentti* Väänänen (s. 1904).

Kun kaikilta edellämainituilta seuduilta Väänäset ovat erikoisesti viimeisten parin kolmen sukupolven aikana levinneet monille tahoille, olisi mitä toivottavinta saada sukuarkistoon tarkkoja, useita sukupolvia käsittäviä tietoja kaikilta niiltä, jotka ovat aikoinaan muuttaneet pois varsinaiselta synnyinseudultaan.

III. POHJOIS-KARJALA.

Voidaan olettaa, että Juuasta, jossa suvun jäseniä esiintyy 1600-luvun alussa, heitä on siirtynyt Kiihtelysvaaraan. Sieltä taas on vanhin tieto toistaiseksi maanviljelijä *Anders Väänäsestä*, joka on syntynyt 1670 ja mennyt naimisiin *Margareta Puustittaren* kanssa. Heidän pojanpojistaan näyttää suku jakautuneen ainakin kahteen suureen haaraan. Edelliseen niistä kuuluvat Kiihtelysvaaran Palon kylässä vieläkin asuvat talolliset sekä *Elisabet Väänänen* (1835—1906), joka oli eräs maamme ensimmäisiä valmistuneita naiskansakoulunopettajia Mikkelissä, hänen veljensä tytär *Veera Elisabet Nurkki* (s. 1875) on myös kansakoulunopettaja. Toiseen haaraan kuuluu taas Viipurissa kansakoulunopettajana olleen *Juho Väänäsen* (1860—1932) perhe. Juhon lapsista maisteri *Elli Margareta* asuu Helsingissä, hammaslääkäri *Liisa Schildt* Sysmässä, kun taas arkkitehti *Erkki Artur* kuoli 1924 ja fil.ylioppilas *Martta* opiskeluaikanaan 1930. Juhon serkku oli Viipurissa mm. jääkärikapteeni *Oskari Väänänen* (1890—1934). Lähinnä tähän haaraan liittynevät myös Haapavedellä toiminut kunnallisneuvos *Johan Väänänen* (1837—1916), hänen veljensä, konttoripääll. *Henrik* (1856—1894), jonka tyttäret *Aino* ja *Salme* ovat siirtyneet Yhdysvaltoihin ja poika *Juho Heikki* (s. 1895) toimii prokuristina Helsingissä; Johanin sisaren, rouva *Anni Huttusen* poika, dipl.insinööri *Heikki Huttunen* toimii Helsingissä.

IV. POHJANMAA.

Oulun tienoon, Kiimingin ja Utajärven seuduilla asuvista Väänäsistä on halussamme kaikkein vähimmin tietoja. 1680-luvulla mainitaan Oulun kaupungissa kauppias *Tahvo* (Stefan) Väänänen. Lieneekö sama *Staffan Väänänen*, jolta *Jakob Uhlbom* 1738 osti kartanon ja myi sen 1743 kauppias *Johan Lithoviukselle*? 1741—1747 mainitaan myös erään *Liisa Tapanintytär Väänäsen* olleen leskenä ja vihityn sitten avioliittoon kauppias *Jöran Estlanderin* kanssa. Kauppias *Anders Väänäsen* ja hänen puolisonsa *Sara Niskan* tytär, *Katarina*, joka syntyi 1724, mainitaan vihityksi *Samuel Tammelanderin* kanssa, joka oli syntynyt 1731. Oulun ja Vaasan välillä liikkui pelimannirunoilija *Henrikki Wäänänen*, jota myös sanottiin »Konsa-Heikiksi». Kannattaa tässä yhteydessä panna merkille, että prof. *V. Voionmaa* mainitsee Väänäsistä myös Juvalla käytetyn Konsa-nimeä. *Henrikki Wäänäsen* sepittämä runo »Orjaväestä» on tässä julkaisussa sivulla 31. Mainittakoon

lopuksi, että Pohjanmaalla on Väänäsiä nykyäänkin toiminut liikemiehinä, kuten esim. kontt.päälikkö *K. J. Väänänen* (s. 1874) Oulussa sekä Utajärvellä tehtailija *Juuso Väänänen* (s. 1902).

LOPPULAUSE.

Edellä olen luetellut erittäin paljon Väänäsen sukuun kuuluvia henkilöitä. Paljon enemmän on luonnollisesti täytynyt jättää mainitsematta. Mainitut henkilöt olen tuonut esiin siinä nimenomaisessa tarkoituksessa, että he yksilöinä muodostaisivat kiinnekohtia, joiden ympärille toivoakseni kaikki Väänäsen suvun jäsenet voivat ryhmittyä. Vielä tahdon painostaa sitä, että lukijat lähettäisivät täydentäviä tietoja arkistoon, kun nyt tästä suppeastakin yleiskatsauksestani voivat havaita, miltä kohdin niitä erikoisen kipeästi kaivataan.

Tutkimuksen nykyisellä asteella ollessa voinen esittää seuraavia yleishuomioita Väänäsen suvulle ominaisista piirteistä: Väänäsen suku on lapsirikas talonpoikais-suku, jonka alkukehto on vielä epävarma. Se on osittain kehittynyt virkamies-suvuksi, jonka piirissä huomattavassa määrässä ilmenee kirjallis-taiteellisia taipumuksia, joitten juuret ulottuvat satojen vuosien takaisiin sukupolviin. Sukunäkö on voimakas, vaaleatukkaisuus melko yleistä. Tietty neuvokkuus, pikaisuus ja terävyys ovat ominaisuuksia, joita tavataan toisilleen kaukaisissakin sukuhaaroissa. *Eeli Granit-Ilmoniemi* sanoo teoksessaan »Sukukuvasto»: »Väänäset eroavat koko joukon muista talonpojista, ovat tavallaan herrasväkeä. Olisikohan heissä, vilkkauteensa nähden (tummiakin on useita joukossa) slaavilaista verta, jotenka *Gebhard* olisi sittenkin ollut oikeassa lukiessaan heidät »Venäläinen»-suvun ryhmään?» *Taavetti Savolainen* taas runossaan »Iivari Jordan Wäänäsen elämä ja kuolema» sanoo Väänäsen suvusta: »Se on suurinta Savossa, kuuluisinta Kuopiossa.»

(Lähteet: *A. Bergholm*: Sukukirja; *T. Carpelan*: Finsk Biografisk Handbok; *O. J. Colliander*: Suomen kirkon paimenmuisto; *E. Granit-Ilmoniemi*: Sukukuvasto; *K. Grotenfelt*: 18 runoniekkaa; Kansallinen Elämäkerrasto, *Wilh. Lagus*: Åbo Akademins Studentmatrikel; *J. Suomela*: Iwar Jordan Wäänäsen elämä ja kuolema; *K. Teräsvuori*: Katsaus Savon asuttamiseen ja Savon maa-talouden kehitykseen; Valtion Arkiston maa- ja verokirjoja; *V. Voionmaa*: Suomen Karjalaisen Heimon Historia; tri *Lauri Hakulisen* antamia tietoja ja suvun jäsenten sukuarkistoon lähettämiä tietoja.)

»VÄÄNÄSTEN VEISTÄMÄÄ».

Toimituksen laatiman suunnitelman mukaan ryhdytään SUKUPUUN jokaisessa numerossa julkaisemaan suvun kirjallisia tuotteita. On ajateltu, että erikoisesti suvun jäsenten vanhimmat kirjalliset yritykset ovat jääneet useimmille tuntemattomiksi. Vanhimmita aloittaen pitäisi ehkä ensiksi esittää joitakin Väänästen laulamia muinaisrunoja, sillä tiedetään varmuudella niitä suvun piirissä laulettun, ennenkuin varsinaisia omia sepitteitä on tullut julkisuuteen. Murtolahden Väänälän isäntä Lauri Pietarinp. Väänänen (1737—1791) on osannut mm. seuraavat loitsut: Tietäjän sanat, Tulen synty, Raudan synty sekä Revon pyytäminen. Kun kuitenkin muinaisrunot ovat niin sanoakseni yhteisomaisuutta, sallittaneen tähän numeroon ottaa ensimmäiseksi tiettävästi vanhin omintakeinen septe, joka lienee *Henrikki Wäänäsen runo »Orjaväestä»*.

Oulun piirilääkäri, muinaisrunojen kerääjänä tunnetuksi tullut *Z. Topelius* (vanh.), kirjailija Sakari Topeliuksen isä, on julkaissut tämän sekä Wäänäsen kaksi muuta runoa kokoelmassaan »Suomen kansan vanhoja runoja ynnä myös nykyisempiä lauluja» (ilm. 1822—1831). Runon kohdalla on maininta »Henrikki Wäänäsen weisaama vuonna 1796», minkä mukaan voidaan olettaa runon silloin painetun arkkipiirustuksena. Topelius esittää runoilijan elämäkerran seuraavasti: »*Henrikki Wäänänen myöskin kutsuttu Konssa Heikki oli muinen Oulusa köyhä työmiehen, joka kulkein ympäriin kylä elätti itensä wiulun soitolla ja omatekemäin runoin weisaamisella. Jotenkin wiinaan menewä oli hän, aina saapuilla pidoissa ja tanssi paikoissa, aina nöyrä ja aina ilonen. Hänellä oli ankara muisto ja erinomainen sukkeluus kokoonpanna weisuja aiwan valmistamatonna ja mistä aineesta tahtonsa. — Wiimmein kuoli tämä runo-niekka lämpöisesä uunissa, johonka hän oli wiinapäissä kontannut. Ne paremmat hänen jälkeensä säilyneistä runoista owat: Kala-kukosta, Kaffen juomingista, Oulun orja-wäestä ja Kellon kylän Mariasta. Kala-kukko on jo ennen prääntäty Waasassa w. 1801, ehkä nyt harwasa löytty.*» —

Kustavi Grotenfelt sanoo Wäänäsestä teoksessaan »18 runoniekkaa» seuraavaa: »*Runoilijana on Heikki Wäänänen tullut kuuluisaksi siitä runosta »Lystillinen runolaulu kummasta kalakukosta» (pain. Waasassa 1801), jonka teki pilkatakseen Oulun tullimiesten ahneutta ja joka onkin varsin sukkelasti kokoonpanttu. Paitse tätä mainitsee Topelius . . . Wäänäsen parhaimmiksi runot »Kellon kylän Mariasta», »Oulun piiioista» (eli »Orjaväestä») ja »Kahwenjuomingista», joista on painattanut kaksi edellistä. Nekin samoin todistavat hänen pilaan taipuvaa runolahjaansa, jos kohta paljon ruotsalaisia sanoja käytetään höysteeksi.*»

Orja-wäestä.

Jop' on jaksanut jalaton
Ruweta runon sepäksi
Siukkana ollesa osannut
Tehä wirren terwehestä
Wäestä kemeenimmästä
Oulun kaupungin omista
Jotk' on tulleet tuokempata
Matkustaneet maan kylistä
Piikat rengit rehtewämmät
Kaupunkia katsomahan
Wiimen kaupamiesten kanssa
Tulivat hywin tutuiksi.
Joita pääsit palwelemaan
Niille orjana olehen
Rualle rukihiselle
Reikä leiwän partahalle
Jossa pojat pulskemmasti
Ittensä pidit isona;
Tytöt kiltiksi tuliwat
Kovan korjana asuwat
Tuliwat tupi-hameisin
Köyhät pitkä körttisiksi.

Eikä entisen werosna
Piä piikat ittiänsä
Eikä suinkain suatte
Tulla köyhäin tykönsä
Wielä he owat wiikolla wihassa
Waston mieltä poika miesten.
Kull' eiwät suutu sunnuntaina
Tanssi-paikoisa pahastu
Kuin sawat iloa kuulla
Huilun soiton huonehista.
Pojat portin aukasewat
Käskewät heti kaulta
Tytärten tykönsä tulla
Juosta kaffen juominkihin.
Sitte taasen tanssattihiin
Alta wiuhka wiimeiseksi.

Tuohon tuumahan samahan
 Tyttäret pian tutyvät
 Kuin ei heitä herjämmäksi
 Plönkatso yrkämiehet
 Menevät hyvillä mielin
 Rinnatusten riemutellen.
 Käestä pojat pusersit
 Olit wastahan owella
 Suuta pistävät pikemmin
 Kaulasta halaawat kanssa
 Kosk' on tässä korjat piiat
 Kaikki kaupungin parahat
 Jotka ei joukosta katua
 Mene poisjes mies-wäestä.
 Käskewät Kallen pelata
 Soitella sokian pojan
 Eli Wäänäsen wäelle
 Panna matkahan parasta.

Taassa paikassa tapahtu
 Parahat kemeeni paalit
 Joit' ei kärsi kärryt herrat
 Oulun Porwarit olewan
 Joihinka heitä joutusasti
 Piiat renkit pistäywät
 Ittiään ilahuttamaan
 Hekumata maistamahan
 Josa on monta morsianta
 Saatu kihlata sanoilla
 Tyttäret tykönsä yöksi
 Wietellehet wierehensä
 Siell' owat ystäwät yhdessä
 Kahen kesken kammioissa
 Liialla lihan himolla.
 Pojat wattat wahwistawat
 Josta tuntuhun tuleepi
 Keski paikka paksummaksi
 Kaunis muoto morsiamen
 Käyppi toisen karwaiseksi.

Sitt' owat wihassa wiefä
 Kiiwahimmat toisellensa

Eikä tiedä tyttö riepu
 Joko hän miehen mielisuosin
 Varsin ottaapi omaksi
 Ikuseksi kumppaniksi.
 Siinä hän wiimmen wieraupi
 Aloisista ihmisistä
 Kohta korjasta wäestä
 Käypi köyhän kaltaiseksi.
 Jopa on joutunut hänelle
 Kaksi tietä karkiata:
 Jos ei hän miestä mielellänsä
 Ota kanssahan olehen
 Niin siitä häntä haukutahan
 Rumalla nimellä Ruasan
 Vielä myös wiekkahat tekevät
 Siitä laulut siewällaiset
 Joita on täynnä poikajoukko
 Kyllältä joka kylässä;
 Harrit naurawat isosti
 Kuin häntä häwästä saawat.
 Ainap' on akkana parempi
 Kunnialla kuljeskella
 Kuin on kylän wäellä
 Maakunnan manattawina.

SUKUJULKAISUN NIMIKILPAILU

Kilpailuun osallistui kaikkiaan 27 henkilöä, jotka ehdottivat nimeksi mm. »Väänänen», »Väänäsen Ääni», »Väänäs-Viesti», »Väänätär», »Väänästen Sanoma», »Väänästen Sukulehti». Johtokunta hyväksyi yksimielisesti nimeksi »Väänästen Sukupuu». Sen oli ehdottanut teknikko *Aatami Väänänen* Helsingistä. Toimitus puolestaan pitää nimeä erikoisen onnistuneena ja lausuu keksijälle parhaimman kiitoksensa.

Prof. Teräsvuori kyllä huomautti, että jos tutkimus myöhemmin tulee osoittamaan, että on olemassa useita eri Väänäs-sukuja, on nimi muutettava »Väänästen Sukupuistoksi».

Kansikuvan sommittelu annettiin Aatamin tyttäreille, arkkitehti *Helvi Mether-Borgströmille*, tehtäväksi yhdessä miehensä, taiteilija *Helge Mether-Borgströmin* kanssa. Hän on mielestämme onnistunut aiheen käsittelyssä oivallisesti. Kiitos myös hänelle!

TRJÖ VÄÄNÄNEN:

ERÄS METSÄSTYSMUISTO 10 VUODEN TAKAA.

Siitä, kun kirjoittajan latu oli sattumalta johtanut Vuotavaaran »sepelikaulan» pesälle, oli jo kohta kulunut kaksi viikkoa, minkä ajan »karhukolmikkomme» oli hiihtänyt senkin seitsemät kairat löytämättä vain jälkiä. Niinpä päätimme ottaa muutaman päivän levon, minkä tunsimme olevan tositarpeeseen.

Kolmannen miehen, Hyötylän, jäädessä kotiinsa, lähdimme Postilan kanssa Kelujärvelle — hän Särkivaaran kautta, koska karhumaat siellä olivat hänelle tutumpia, itse jouduin hiihtämään Suksivaaran ja Vittavaaran kautta, missä oleviin karhukumpuihin olin talvella tutustunut. Matkaa Kelujärvelle P:n kotiin oli noin 30 km, missä illalla oli määrä yhtyä, ottaa kunnollinen lauantaisauna, parin päivän lepo ja lähteä sitten taas kiertämään saloja, sillä kevääseen nähden karhujen pitäisi jo olla liikkeellä, ja niillä main tiedettiin niitä olevan, koska ne edellisenä kesänä tekivät paljon vahinkoa, m.m. Kelujärven kylällä tappoivat useampia eläimiä, pahantekojen tapahtuessa aivan viimeisten suvien aikana.

Aamu oli kaunis noustessa suksille. Pohjolan kirkas aurinko paistoi täyttä teräänsä, olihan toukokuun viimeinen päivä. Mahtavana vierellämme uhkui ylpeyttään Koitilaisen tunturi. Taampana kohosivat vielä jylhemmät Saariselän tunturit valtavina jyhyminä taivaanrannalla, niinkuin poutapilvet, joiden päivänpuoli hohtaa suurta kirkkautta. Luirojoen rannoilla näki jo pälviä, vaikka syvemmällä kairoissa oli lunta metrin verran. Kevään merkiksi kurjet ja hanhet olivat ilmestyneet jängillä olevien heteiden reunoille etsimään niukkaa ravintoaan.

Olin juuri sivuuttanut suksivaaran, kun kauempana edessäni huomasin pengotun muurahaispesän. — Ajatus: Olisikohan sen tehnyt karhu? Olin kuullut, että ensimmäisen ravintonsa talven syömättömyyden jälkeen karhut hakevat muurahaispesistä. Vähäistä jännitystä tuntien lähestyin paikkaa, missä huomasin, että penkomisen tosiaan olivat suorittaneet karhut, ei siis yksi vaan useampia, koska jäljissä oli eri kokoisia. Jäljet kyllä olivat useamman päivän vanhoja, mutta uskoin karhujen olevan lähellä, sillä vahvan lumen aikaan liikkuvat ne aivan muutamien satojen metrien laajuisella alueella pesänsä ympärillä. Mauseri kädessä, varovasti kuin kissa hiipien jälkiä, saavuin pesälle, joka oli tyhjä. Mutta aivan tuoreet jäljet johtivat pesältä sakeampaan kuusikkoon. Tuskin ehdin jatkaa hiipimistä puoltasataa metriä kuusikkoa kohti, kun kuulin risujen taittuvan ja näin vähäisen vilauksen, jota kohti ehdin nopeasti ampua pari kertaa. — Karhut siis karkasivat, — ja nyt alkoi hurja ajo.

Lumi, vaikka sitä olikin paljon, ei kiusannut karhujen menoa, sillä aikaisemman suven jälkeiset pakkaset muodostivat vahvan hankikelin. Joskin viimeisten päivien aurinko oli sitä päältäpäin pehmittänyt, kantoi se kuitenkin karhun. Huolimatta siitä, uskoin ne tapaavani ja painuin täyttä kyytiä jälkeen. Karhut kiersivät ensin harvempia metsiä, missä hiihto myös oli luistavampaa. Myöhemmin ne suuntasivat kulkunsa jokivarsirämeikköihin, joka hidastutti menoa. Aukeamille ne eivät poikenneet lainkaan.

Hiihdettyäni useita tunteja kertaakaan karhuja näkemättä tunsin voimani vähenevän, ja nälkäkin alkoi jo vaivata. Syötävää ei ollut kuin vähän aikaisemmin ammutun karhun lihaa ja muutamia paloja sokeria. Ajo näytti toivottomalta, ja päätin sen keskeyttää. Suuntasin matkani Hyötylän kotiin. Klo 7 illalla suksemme hyvin rasvattuina hiihdimme H:n kanssa paikalle, mihin olin ajon keskeyttänyt, ja aloitimme sen uudestaan. Nyt sujuikin ajo nopeammin kun vuorotelimme hiihtoa edellä, jälkimmäisen saadessa valmiilla ladulla koota voimiaan. Puolen yön maissa väsymyksen pakoittamana otimme levon. Valmistimme rovion, koska rakovalkean teko olisi vienyt paljon aikaa. Rovion lämmössä keitimme teetä, voitelimme suksemme sekä kuivasimme vaatteitamme, jotka olivat aivan märkiä hiestä ja räntäsateesta, joksi ilma yöllä oli muuttunut.

Saatuamme taas voimia painuimme jälkeen. Niin toivotonta kuin edellisen päivän ajo olikin, nyt pari tuntia ajettuumme uskomme alkoi vahvistua karhujen tapamisessa. Yöllinen lämmin vesisade oli tehnyt hyvää eduksemme. Se oli pehmittänyt hankikerrosta, mikä yhä useammin pudotti karhua. Myöskin huomasimme, että etumatkan ei pitäisi olla kovin suuri koska ne eivät ehtineet kiertelemään eikä seisoskelemaan niinkuin tekivät edellisen päivän ajossa. Yhä lisäsimme vauhtia. Kun pari kilometriä oli kestänyt tätä hurjaa menoa, jota tuskin olisimme voineet enää jatkaa, huusi H. joka oli edellä: »Jo näkyvät!»

Harva on se erämies, joka saa nähdä sellaista suurta näkyä, kun kolme metsänkuningasta vyöryy keväistä hankea kuin mahtavat harmaat kerät!

Näky oli tosiaan mahtava. Pienemmät karhut laukkasivat kauempana emäkarhusta, tämän joka toisella hypyllä karjaistessa, huurupilviä ilmaan syöksyttäen. Kiristin vielä menoa lyhentäen välimatkaa, H:n laskeutuessa ampumaan kantavammalla aseella. Kohta laskeuduin myös ampumaan H:n hiihtäessä nyt ohitseni. Syöksyjen vielä kerran uusiutuessa ihmeekseni huomasin karhun hävinneen näkyvästäni, kunnes sivuuttaessani erästä kuusta muutaman metrin päässä edessäni lepäsi hangella sataviisikymmenkiloinen metsänkuningas. Sattuneet luodit olivat tehneet tehtävänsä.

Poikakarhut, joiden meno oli kevyempää ja nopeampaa, koska niitä hanki ei niin pudottanut, olivat jatkaneet sillä aikaa matkaansa. Toisen niistä saimme kuitenkin ammuttua tunnin ajon jälkeen, kun taas toinen jäi metsään useista yrityksistä huolimatta. Kelujärven kylällä pidimme kaksi päivää peijaisia karhunlihaa syöden ja iloiten eikä syyttä, sillä olihan saalis hyvä ja kaksi petoa metsästä hävitetty.

JORMA VÄÄNÄNEN:

KATSAUS VÄÄNÄSTEN SUKUSEURAN TOIMINTAAN.

Tänä vuonna Väänästen Sukuseura täyttää 8 vuotta. Sen varsinainen toiminta-aika on kuitenkin lyhempi, koska sotien aikana Seuran jäsenet olivat sellaisissa tehtävissä, jotka eivät suoneet tilaisuutta suvun tutkimuksen edistämiseen ja keskinäiseen kanssakäymiseen. Esittelen seuraavassa eräitä piirteitä Sukuseuran toiminnasta sen perustamisesta alkaen.

Yksityisten suvun jäsenten keskuudessa esiintynyt ajatus sukuseuran perustamisesta joutui ensimmäiseen toteutumisvaiheeseen konsuli *Ilmari Wäänäsen* kutsuessa parisenkymmentä Helsingissä asuvaa suvun jäsentä hotelli *Kareliaan* keskustelemaan asiasta syyskuun 26 päivänä 1937. Täällä nimettiin erikoinen toimikunta asiaa kehittämään. Toimikunta, johon valittiin herrat *Jorma Väänänen*, *Ilkka Väänänen*, *Veikko Väänänen* ja *Erkki Vaheri*, ryhtyi välittömästi valmistelemaan sukuseuran perustavaa kokousta kutsuen kirjeellisesti pääasiassa Helsingissä asuvia Väänäsiä ja Väänäs-sukuisia sukuseuran perustavaan kokoukseen marraskuun 14 päivänä 1937. Kokous pidettiin Härmäläisten talossa osakuntien kokoussalissa. Sinne saapui suvun jäseniä 68 henkeä. Kokous päätti yksimielisesti perustaa Väänästen Sukuseuran ja hyväksyi toimikunnan laatiman ehdotuksen sukuseuran säännöiksi eräin vähäisin korjauksin. Sääntöjen mukaisesti Seuralle valittiin johtokunta, johon tulivat kuulumaan seuraavat henkilöt: esimieheksi lehtori *Oskari Väänänen*, ensimieheksi varaesimieheksi maisteri *Veikko Väänänen*, toiseksi varaesimieheksi rakennusmestari *Frans Hjalmar Väänänen*, varsinaiseksi jäseniksi rouva *Siiri Hannikainen*, maisteri *Erkki Vaheri* ja laulunopettaja *Jorma Väänänen* sekä varajäseniksi teknikko *Aatami Väänänen* ja prokuristi *Klaus B. Väänänen*, kaikki Helsingistä. Samoin valittiin Seuralle tilintarkastajiksi tohtori *Eino Vaheri* ja insinööri *Pentti Väänänen* sekä varatilintarkastajiksi maisteri *Heikki Väänänen* ja lääket. kand. *Ilkka Väänänen*. Johtokunnan ensimmäinen kokous oli marraskuun 21 päivänä 1937, jolloin Seuran taloudenhoitajaksi valittiin prokuristi *Klaus B. Väänänen*, sihteeriksi maisteri *Erkki Vaheri* sekä toimiston- ja arkistonhoitajaksi laulunop. *Jorma Väänänen*. Johtokunta jätti Seuran sääntöjen rekisteröimisen esimiehen ja sihteerin tehtäväksi. Oikeusministeriössä Seura on merkitty yhdistysrekisteriin joulukuun 20 päivänä 1937.

Johtokunnan päätöksen mukaisesti painatettiin kiertokirje, ilmoittautumismake sekä Seuran säännöt, mitkä kaikki lähetettiin niille Väänäsillem ja Väänäs-sukuisille, joiden osoitteet saatiin hankituiksi Seuran toimistoon.

Vuoden 1938 alkupuolella pyrittiin Seuran jäsenmäärää kartuttamaan, pohdittiin keinoja rahavarojen kartuttamiseksi sekä lisättiin arkistoaineistoa. Vuosikokouksessa, joka pidettiin huhtikuun 18 päivänä 1938 Helsingissä HOK:n kerhohuoneessa, valittiin sääntöjen mukaisesti väliaikaisen johtokunnan tilalle varsinainen johtokunta, jonka muodostivat entiset jäsenet. Jäsenmaksujen suuruudesta päätettiin,

- 1) että vuosijäsenmaksu on vapaaehtoinen, ei kuitenkaan mk 20: — pienempi,
- 2) että vakinaisjäsenmaksu on mk 300: —,
- 3) että kantajajäsenmaksu on mk 1.000: —.

Vuosikokouksen yhteydessä pidettiin myös illanvietto, jossa kuultiin Väänästrion soittoa, kirjailija Kalle Väänäsen »sanarrieskoja» sekä laulunop. Jorma Väänäsen selvityksiä suvun tutkimustuloksista.

Seuran rahavarojen kartuttamiseksi johtokunta kehoitti toisessa kiertokirjeessä suvun jäseniä muistamaan Seuran hallussa olevaa sukurahastoa erilaatuisten merkkipäivien sattuessa. Marraskuun 16 päivänä 1938 johtokunta päätti kokouksessaan, että Seuran ensimmäinen sukkokokous vietettäisiin Kuopiossa kesäkuun 25—26 päivinä 1939. Sen aikaan saamiseksi kehoitettiin kirjeellisesti maisteri Betty Väänästä kutsumaan Kuopion seudun Väänäsiä kokoukseen paikallisyhdis-

Väänästen Sukuseuran I Johtokunta. Vasemmalta takarivissä: Seuran sihteeri, maist. Erkki Vaheri, taloudenhoitaja, prok. Klaus B. Väänänen, arkistonhoitaja, maist. Jorma Väänänen, I varaesimies, fil. tri Veikko Väänänen; eturivissä: varajäsen, tekn. Aatami Väänänen, II varaesimies, rak.mest. F. Hj. Väänänen, varsinainen jäsen, rva Siiri Hannikainen sekä Seuran esimies, leht. Oskari Väänänen.

tyksen perustamista varten. Kokous pidettiin joulukuun 27 päivänä ja sen asettama toimikunta ryhtyi yhdessä Sukuseuran johtokunnan kanssa suunnittelemaan sukkokokouksen ja sukujuhlan toimeenpanoa sekä käytännöllistä järjestelyä. Sukujuhlien ohjelma saatettiin pääasiallisesti lopulliseen kuntoon huhtikuun 15 päivänä Kuopiossa 1939 pidetyssä kokouksessa, johon Väänäsiä osallistui n. 30 henkeä ja jossa johtokuntaa edusti laulunop. Jorma Väänänen.

Seuran ensimmäinen sukkokokous monine erilaatuisine juhlallisuuksineen pidettiin mainittuna aikana kesäkuun 25—26 päivinä Kuopiossa 1939. Kun siitä on selostus toisessa paikassa, en kajoa siihen enempää tässä yhteydessä.

Sukuseuran arkistoon hankittiin 1939 mm. kaksi kirjaa: *E. Granit-Ilmoniemi*: Sukukuvasto, ja *A. J. Väänänen*: Gustaf II Adolfin historia (vuodelta 1857) sekä valokuvia valtiopäivämies Pietari Wäänäsestä. Arkistonhoitajan pitämät esitelmät rovasti Aron Wenell'istä sekä Pietari Wäänäsestä ilmestyivät Savon Sanomissa 1939.

Johtokunta päätti, että Seuralle laadittaisiin sukumerkki esittäen aiheeksi jännetettyä jouta, joka muodostaisi V-kirjaimen. Merkin laatiminen jätettiin suvun piirissä olevien taiteilijoiden tehtäväksi. Heidän laatimiaan ehdotuksia sukumerkiksi on tuotu esiin sivulla 45.

Sukukokoukseen mennessä 1939 oli Seuran jäsenmäärä karttunut 150:een, mistä määrästä kantajajäseniä oli 2, vakinaisia 18 ja vuosijäseniä 130 henkeä.

Kesän lopussa 1939 Seuran arkistonhoitaja oli kansatieteellisellä tutkimusmatkalla Pohjois-Karjalassa ja valokuvasi tällöin Nurmeksessa rovasti Aron Wenell'in haudan sekä jäljensi lehtori *Olli Koistisen* arvokkaat muistiinpanot hänen ystävällisellä suostumuksellaan Seuran arkistoa varten. Arkistoon saatiin vielä syyskuussa maisteri *Vihtori Laurilalta* valokuvakopiot Pietari Wäänäsen haudasta Taipalsaarella. Toimistoon hankittiin puhelin Kansallis-Osake-Pankista saadun 3.000:— markan suuruisen lainan avulla. Lokakuussa 1939 evakuoitiin arkisto Haapalahteen, mutta tuotiin samassa kuussa takaisin. Sodan puhjettua lähetettiin arkisto rouva *Helvi Wäänäsen* mukana Poriin, mistä se siirrettiin takaisin vasta keväällä 1940 rauhan tultua. Johtokuntaan aiheutui korvaamaton menetys sen kautta, että maisteri Erkki Vaheeri, joka oli tarmokkaasti toiminut Sukuseuran sihteerinä aina ylimääräisiin kertausharjoituksiin kutsumiseensa saakka, kaatui talvisodassa. Hänen tilalleen valittiin allekirjoittanut.

Toukokuussa 1940 allekirjoittanut anoi apurahaa Talonpoikaiskulttuurisäätiöltä Wäänäsen suvun historian kirjoittamista varten. Anomus hylättiin huolimatta siitä, että se oli erittäin perusteellisesti laadittu (sisälsi mm. yli 200 teosta käsittävän lähdeluettelon ym.).

1941 alkaneen sodan aikana arkisto oli aluksi Helsingissä, mutta evakuoitiin maaseudulle helmikuussa 1944. Se siirrettiin tällöin rouva Helvi Wäänäsen mukana Kauhajoelle, josta tuotiin takaisin vahingoittumattomana tammikuussa 1945. 1944 joulukuussa allekirjoittaneen vapauduttua sotapalveluksesta Sukuseuran

KLAUS B. VÄÄNÄNEN:

K A L L E N I S Ä

L A P S U U S M U I S T E L M A

Kalle oli tavallinen hiljainen maalaispoika, syntynyt saunassa, kuten silloin oli yleisenä tapana maalaispiireissä koulukaupungin takamailla. Ei siinä mitään erikoisseremonioita ollut, mutta poikaa ei liene tarpeeksi hyvin pesty, koska hän jäi koko iäkseen sivustakatsojaksi eli jonkunmoiseksi seitsemännen luokan matkustajaksi elämän suurenmoisessa valtamerilaivassa.

Kallen isä, Heikki, oli uuttera yrittelijäsielu. Aloitettuaan sarkansa 6-vuotiaana renkipoikana oli hän raskaitten töittensä ohella suorittanut orpokoulun opettaja-tutkinnon, askeettisella säästäväisyydellään koonnut vähän alkupääomaa ja rehellisenä miehenä onnistunut saamaan hiukan luottoa ja näin hänellä oli jo 30-vuotiaana oma pikkutila maalla, pikkutalo kaupungissa, pienehkö rahtilaiva, kolme omaa poikaa ja neljä ottopoikaa. Eihän siinä mitään kahdehdittavaa ollut, mutta olihan se kuitenkin enemmän kuin tavalliset tyhjät housuntaskut.

Heikin kasvatuseriaatteet olivat erittäin selvät ja suorasukaiset: Lasten täytyi oppia tulemaan toimeen elinkustannusminimillä ja tekemään enemmän ja parempaa työtä kuin kilpailevat kansalaiset, silloin on heidän toimeentulonsa ja tulevaisuutensa täysin varma, tulipa elämässä eteen mitä tahansa ja muuttuivatpa olosuhteet millaisiksi hyvänsä. Aamuisin oli nopeasti noustava vuoteesta ja jo kello

johtokunta kokoontui ja ryhtyi jälleen valmistelemaan keskeytyneen toiminnan jatkamista. Seuran jäsenet kutsuttiin kokoukseen tammikuun 21 päivänä 1945 Helsinkiin HOK:n kerhohuoneistoon. Tässä kokouksessa päätettiin ryhtyä toimintaa jatkamaan ja etsittiin osittain uusia muotoja sen kehittämiseksi. Eräs näyte toiminnasta on tämä suvun jäseniä varten laadittu julkaisu, »Väänästen Sukupu», joka on suunniteltu ilmestyväksi neljästi vuodessa ja jonka tarkoituksesta Seuran esimies on esipuheessa tehnyt selkoa. Uusi toimintamuoto on myös se juhla, jota vietetään pääsiäisenä 1945 ensi kerran. Pidettiin tarpeellisena kutsua koolle muidenkin savolaisten sukujen edustajia, jotka saanevat herätteen vastaavien yhdistysten perustamiseen sukututkimusajatuksen toteuttamiseksi entistä laajemmassa mitassa. Väänästen Sukuseura on tahtonut viitoittaa näin tien, jolla savolaiset voisivat tavata toisensa heimonsa merkeissä.

neljä oltava työn ääressä. Jos pojat eivät heti kiivenneet ylös, saivat he kylmää vettä niskaansa Heikin taskuruiskusta, joka hänellä oli aina valmiina herätystoimessaan. Pukuihin ja pukeutumiseen ei Heikki kiinnittänyt liikaa huomiota, niinpä hänen omat ja poikiensa puvut täyttivät kylläkin alkeellisimmat terveydellisyysvaatimukset, mutta cheys, sopivaisuus ja siisteys olivat sivuasioita. Samoin ruokatalous säilytti kylläkin terveyden ja työkyvyn, mutta ruokalajitelmia saatikka sitten herkkuja ei Heikin taloudessa tunnettu.

Heikin suhtautuminen pukeutumiseen ja ravintotalouteen oli enemmän periaatteellista ja kasvatustopillista laatua kuin, että hän kumpaankaan nähden olisi ollut suorastaan välinpitämätön. Hän oli itsenäinen ajattelija, mutta silti harras uskonnollinen sielu. Hän oli hankkinut itselleen aika runsaat tiedot eri uskonnoista ja niiden perustajien mielipiteistä ja näistä hän oli tullut sellaiseen vakaukseen, että jokainen uskonnon perustaja tahtoi ihmiskunnalle painostaa ajattelutyön ja ajattelutaidon tärkeyttä sekä samalla vähentää ihmisen luontaista taipumusta ruumiinsa ulkonaiseen koristeluun ja liiallista kiihkoa materialististen arvojen ihannointiin.

Heikki vaistosi uskontojen perustajien johtavat aatteet näissä suhteissa, ollen sitä mieltä, että esimerkiksi Kristuksen ristiinnaulitseminen oli saanut aiheensa ja ratkaisunsa näiden aatesuuntien ristiriidoista. Rooman mahtavassa maailmanvallassa oli juuri Kristuksen aikoina päässyt johtavaksi periaatteeksi »panen, et circenses» = »leipää ja sirkushuveja». Kun kansalle annetaan leipää vaikkapa vain niukaltikin ja huveja koko kourantäydeltä, niin sekä hallitsijat että hallittavat tulevat elämäänsä täysin tyytyväisiksi, koska sellainen on heille molemmille mukavaa. Juutalaiset taas, jotka koko sielultaan ja sydämeltään ovat aina olleet maailman materialistisinta, mutta samalla toimeliasta väkeä, huomasivat heti aivan poikkeuksellisen helpot rikastumistilaisuudet tällaisen huvitusten ryöpyn valtaan päästessä. Näin ollen oli luonnollista, että he koko luonteensaomaisella kiihkolla ryhtyivät käyttämään hyväksensä syntynyttä oivallista konjunktuuria. Kun Kristus opetuslapsineen ryhtyi saarnaamaan oppiaan luovan ajatustyön ja ajatustaidon tärkeydestä ja näiden molempien levittämisen välttämättömyydestä koko ihmiskunnan keskuuteen, ja kun Hän samalla erittäin pontevasti ja tepsivästi saarnasi materialististen tavoitteiden katoavaisuudesta ja huvitusten tarpeettomuudesta, niin oli täysin selvää, että tällaisten oppien levittäminen olisi joko hävittänyt tai ainakin haitallisesti vaikuttanut juutalaisten oivallisiin rikastumissuunnitelmiin ja Kristus oli siis keinolla millä tahansa raivattava pois tieltä. Varmin ja tepsivin temppu oli ristiinnaulitseminen, ja sen he ajoivat läpi sellaisella kiihkolla, että roomalainen hallitusmies Pilatus tuskin ehti pestä käsiään.

Heikki oli itse elämän ja kohtaloiden kovassa ja katkerassa koulussa tottunut ajattelemaan omalla päällään ja liiankin selvästi huomannut, että muiden päällä ajatteleminen tai muiden hyväntahtoisuuteen turvaaminen tuottaa jokaiselle

ennemmin tai myöhemmin ehdottoman varman perikadon. Hän ponnisti kaikki voimansa ja kaikki mahdollisuutensa siinä, että hänen kasvattinsa jo lapsesta alkaen oppisivat ajattelemaan itsenäisesti. Tämä oli Heikin johtavana periaatteena lastensa kasvatuksessa ja myöntää täytyy, että Heikki vaistosi perin paljon oikeaan ja tulokselliseen suuntaan. Niinpä puvut ja muu ulkonainen kuori olikin Heikille pienemmästä arvosta, koska pääpaino oli pantava sielun ja toimintatarmon sekä työtahdon kasvattamiseen.

Heikki ei himoinnut itselleen mitään erikoisempia rikkauksia. Hän oli omin silmin nähnyt, että monetkin rikkaat ihmiset kulkevat huvitilaisuudesta huvitilaisuuteen, vieläpä rakentavat kotinsa ja maatilansa miellyttävyyss- ja huvitilaisuuksia silmälläpitäen ja tällä tavalla kasvattavat lapsensakin veltoiksi ja saamattomiksi tyhjäntoimittajiksi tai epärehellisiksi rikastumiskiihkoilijoiksi. Sellainen suuntaus vie varmasti koko kansan perikatoon. Heikki oli historiasta lukenut, mikä Rooman mahtavalle maailmanvallalle oli seurauksena, kun siellä liiallinen rikastumiskiihko ja huvitteluhalu pääsivät hallitseviksi. Heikki muistutti aina sekä kasvattejaan että tuttaviaan maaherra Lukulluksen neroudesta huvitilaisuuksien oivallisenä järjestäjänä. Kun Lukullus tuli Syyrian maaherraksi, oli Syyria rikas ja Lukullus köyhä. Mutta muutamien vuosien kuluttua olikin Syyria köyhä ja Lukullus rikas. Tällaisia Lukulluksia oli Roomassa paljon ja seuraus oli selvä. Muutaman harvan micspolven aikana oli koko Rooman mahtava maailmanvalta sisäisesti siinä määrin heikentynyt, että pieni viaton joukko rehellisiä ja reiluja »barbaareja» pisti koko Rooman mahtavuuden muinaismuistojen joukkoon. Heikki ei olisi millään tahtonut, että Suomessa pääsisi samanlainen suuntaus laajenemaan ja muuttumaan yleiseksi kansantavaksi, sillä Heikki vaistosi sellaisesta varmaa tuhoa koko Suomen urhoolliselle kansalle.

Niin hyvin opetus- ja kasvatus- kuin myöskin taloustoimintaansa varten oli Heikki laatinut itselleen omaperäisen, tarkoin harkitun systeemin, jossa kaikki oli ohjattu uutten ja itsenäisesti ajattelevien nuorukaisten ja kansalaisten kehittämiseen. Sekä omien että ottopokien piti aina itse valmistaa itselleen sukset, sauvat, luistimet, puukot, kelkat, sirpät, haravat, verkot, merrat, rysät jne. Talossa oli oivalliset puu- ja rautasepän työvälineet, vieläpä erilaisten vaate- ym. harjojen kuten myöskin monenlaisten huone- ym. talouskalujen valmistusosastot. Jokaiselle oppilaalle Heikki antoi kulloinkin tehtävän näytteineen. Nuorukainen sai yksin miettiä ja suunnitella parhaat mahdolliset työtavat vastaavanlaatuisen kappaleen valmistamiseksi ja esittää ne Heikille. Tällöin vasta Heikki täydensi nuorukaisen suunnitelmat ja ohjasi ne oikealle tolalle. Elämänsä aikana oli Heikki kerännyt taloonsa laajan valikoiman monenlaisia talous- ym. esineitä ja jokaisen kasvatin piti hänelle sekä suullisesti että kirjallisesti laatia tarkat esitykset samanlaisten esineiden valmistamiseksi nopeimmalla ja yksinkertaisimmalla tavalla.

Jatk.

JORMA VÄÄNÄNEN:

VÄÄNÄSTEN I SUKUKOKOUS

Kesällä 1939 pidettiin Kuopiossa Väänäsen suvun ensimmäinen sukkokokus, jonka yhteyteen oli sovitettu useita erilaisia tilaisuuksia. Nyt kuuden vuoden takaa on melkein mahdotonta muistaa, mitä kaikkea näillä sukupäivillä yksityiskohtaisesti tapahtui. Valitettavasti nimittäin sangen paljon jäi aikanaan muistiin merkitsemättä ja jokaiselle tuli heti syksyllä niin paljon muuta ajattelemista ja tekemistä, ettei enää ollut mahdollista koota talteen juhlaselostuksia. Näin ollen täytyy tässä muistelmassa käsitellä juhlia vain suurin piirtein.

Juhlallisuudet alkoivat sunnuntaina, kesäkuun 25 päivänä klo 9,30 juhla-jumalanpalveluksella Kuopion tuomiokirkossa, jossa pastori *Nestori Väänänen* saarnasi ja lukkarinurkurina toimi musiikkitirehtööri *J. H. Väänänen*. Kirkosta siirtyivät Väänäset, joita oli kaikkiaan lähes kaksisataa henkeä, Puijolle. Siellä syötiin aamiainen, jonka yhteydessä tapahtui suvun jäsenten esittely. Samassa tilaisuudessa suoritettiin myös suvun jäsenten antropologisia mittauksia lääket. kandidaattien *Ilkka* ja *Hertta Väänäsen* johdolla.

Sukukokous alkoi Kuopion Teatteritalossa klo 16. Paikallisen toimikunnan puolesta kamreeri *J. Väänänen* lausui tervetuliassanat, minkä jälkeen Sukuseuran esimies, lehtori *Oskari Väänänen* julisti Sukukokouksen alkaneeksi. Kun kokouksen laillisuus oli todettu, esimies lausui muistosanat manalle menneestä Sukuseuran jäsenestä, kauppias *David Väänäsestä*. Virallisista asioista mainittakoon, että sihteerin laatima toimintakertomus hyväksyttiin ja Seuran esimiehistö valittiin uudelleen. Periaatteessa hyväksyttiin samoin sukhistorian kirjoittamissuunnitelma sekä sukumerkin laatiminen, mitkä asiat jätettiin johtokunnan edelleen kehiteltäviksi. Kun puheenjohtaja oli esittänyt kiitokset paikalliselle toimikunnalle, lopetettiin tilaisuus yhteisesti laulettulla »Savolaisten laululla».

Vuosikokouksen jälkeen seurasi samassa paikassa illanvietto illallisineen. Ohjelmassa esitti laulua opettajatar, rva *Elsa Väänänen* rva *Helvi Väänäsen* säestyksellä. Lehtori *Kalle Väänänen* lausui kirjoittamansa hauskan runon Väänäsistä, ja pianosooloja esitti neiti *Hilkka Rissanen*. Rattoisa illanvietto oli merkillinen siinäkin suhteessa, että siinä moni näki kaukaisemman sukulaisensa ensi kerran — tapahtuipa niinkin, että eräs Väänätär tutustui kuudennen (?) polven serkkuunsa, mistä oli seurauksena purjehtiminen avioliiton satamaan jo seuraavana vuonna. Tämä tilaisuus loppui karkeloon, jota säesti Väänässukuisten muusikkojen muodostama orkesteri.

Seuraavana päivänä tehtiin laivaretki Kehvolle ja Haapalahteen. Kehvon Tuliniemessä syötiin kalakukkoaamiainen. Sen alkajaisiksi lehtori *Kalle Väänänen*

lausui tekemänsä mehukkaan runon »Kalakukon ylistyslaulu», jonka julkaisemme myöhemmin Sukupuussa. Haapalahden Vanhallapaikalla oltiin konsuli, tri Ilmari Wäänäsen vieraina ja nautittiin virvokkeita. Uudenpaikan maalla paljastettiin Wäänäsen suvun kantaijän, lautamies *Antti Wäänäsen* muistokivi. Patsaan kuva on tässä julkaisussa nimilehden takasivulla. Maisteri Erkki Vaheri piti paljastuspuheen mainiten siinä, että kiven pystyttämällä tahdotaan tehdä kunniaa niille alonpojille, jotka ovat Savon maat aikain kuluessa viljelykselle raivanneet. Konsuli Ilmari Wäänänen oli lahjoittanut muistomerkin graniittisen kiven ja lehtori Sille Wäänänen oli runoillut siihen hakatut, seuraavat säkeet:

»Urohista uutterista,
 rauhan työn rakentajista
 kivi kerro, puhu paasi,
 sukupolville sanele!»

Patsaalle laskettiin Sukuseuran kaunis seppel. Sen jälkeen palattiin laivoilla aupunkiin, jossa juotiin erojaiskahvit Teatteritalossa klo 16. Suvun kokoontu-
 eiden jäsenten puolesta hammaslääkäri, rva *Lüsa Schildt* (os. Wäänänen) lausui
 iitokset juhlallisuuksien järjestäjille ja esiintyjille onnistuneiden sukupäivien joh-
 osta. Pastori Nestori Wäänänen piti loppurukouksen. Sitten lähtivät kaikki
 mille suunnilleen vieden mukanaan miellyttävät muistot. Otaksun esittäväni
 ivun kaikkien jäsenten hartaan toivomuksen lausuessani: »Pikaisiin näkemiin
 adessa sukukokouksessa!»

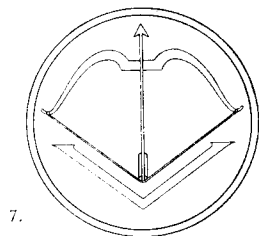
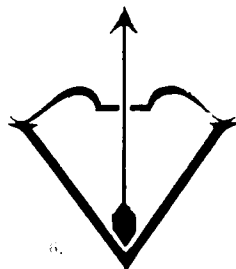
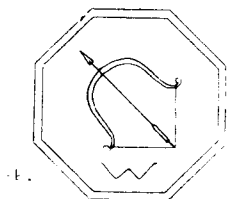
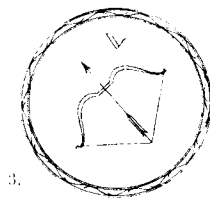
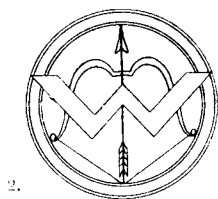
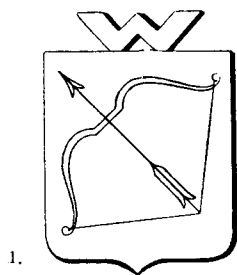
I Sukukokouksen osanottajat Puijolla 25. 6. 1939.

TOIMISTON TIEDOITUKSIA

- I Väänästen Sukuseuran toimistoa hoitaa Seuran sihteeri, maisteri *Forma Väänänen*, joka on tavattavissa kaikkina muina arkipäivinä, paitsi lauantaina, klo 15.30—16.30. Toimiston osoite on toistaiseksi: Helsinki, Sepänkatu 17 A 11, puh. 66 287.
- II Kun useimmat Sukuseuran jäsenet ovat lyöneet laimin ilmoittaa toimistoon perheessään tapahtuneet muutokset viimeisten kuuden vuoden ajalta, huomautetaan, että ilmoitukset olisi tehtävä aina vuosittain — milloin siihen on ilmaantunut aihetta — ilman eri pyyntöjä. Pelkästään esim. jäsenluettelon pitäminen ajan tasalla on ilman jäsenten huolenpitoa mahdottomuus. Siitä syystä on nykyisessä luettelossakin puutteellisuuksia (ks. siv. 47).
- III Toimistoon pyydetään ensisijassa lähetettäväksi kirjoituksia, tutkimuksia ja kuvauksia, jotka koskevat sukuamme. Samoin valokuvia tai niiden kopioita arkistoa varten. Tärkeätä on, että valokuvan mukana seuraa mahdollisimman tarkka selvitys henkilöstä, jota se esittää. Erityisesti pyydetään lähettämään suvun vanhimpien jäsenten valokuvia tai jäljennöksiä.
- IV Kun Seura tarvitsee pelkästään julkaisun tämän numeron painatuskulojen peittämiseksi yli kaksikymmentätuhatta markkaa, merkitsee se käytännössä sitä, että jokaisen jäsenen olisi tilattava numeroa Seuran toimistosta keskimäärin 3—5 kpl. Toimistonhoitaja lähettää numerot postiennakolla välittömästi tilaajille.
- V Kiertokirje n:o 4 lähetettiin kaikille niille 450:lle suvun jäsenelle, joiden osoite oli saatu toimistoon. Kun Sukuseuraan on liittynyt vasta 199 jäsentä, on syytä huomauttaa, että *kaikkien Väänäsen nimeä kantavien luonnollinen velvollisuus on liittyä sukuyhdistykseen*, sillä vain suurena, yksimielisenä, verisiteisiin perustuvana seurana se pysyy jatkuvasti elinvoimaisena. Nytkin se on jo osoittanut huomattavia pontevuuden merkkejä, huolimatta siitä, että sen useimmat toimivat jäsenet ovat olleet vasta 4—5 kuukautta rauhan töissä, — sillä harvalla suomalaisella talonpoikaissuvulla lieene esimerkiksi sellaista omaa äänenkannattajaa kuin meillä tämä »*Sukupuumme*». Julkaisun seuraavassa numerossa kerrotaan tarkemmin, mitä kaikkea sukuarkistossamme säilytetään, sekä aletaan julkaista sukutauluja, sikäli kuin tutkimusten edistyminen sen sallii.
- VI VÄÄNÄNEN JA VÄÄNÄTÄR LIITY JO TÄNÄÄN SUKUSEURAN JÄSENEKSI!

SUKUMERKKI VÄÄNÄSILLE!

Alla nähdään muutamia ehdotuksia Väänästen merkiksi. Toimitus esittää ne näytteiksi tiedustellakseen suvun mielipidettä asiasta. Samalla pyydetään, että vanhasta, käytännössä olleesta *puumerkistä* kaikki ne isännät, joiden hallussa sellainen vielä on, lähettäisivät *ensi tilassa* piirroksen Seuran toimistoon. Ennen puumerkinäytteiden tutkimista ei Johtokunta nimittäin katso olevan aiheellista valita mainittua merkkiä.

Ehdotusten tekijät ovat: Viesti Väänänen (n:ot 1—4), Kaarina Visakanto (n:ot 5—6) sekä Aito Väänänen (n:o 7).

TOIMITUSSIHTEERIN TURINAA

No, tällainen siis oli tämä VÄÄNÄSTEN SUKUPUUN ensimmäinen numero. Jääkö tämä myöskin viimeiseksi, riippuu teistä kaikista, hyvät Väänäset. Jos sisällön kasaanhaaliminen jäisi pelkästään parin puuhakkaan Väänäsen niskoille, ei *Sukupuun* mitenkään vastaisi tarkoitustaan koko sukuseuran äänitorvena. Jokaisen suvun jäsenen tulisi siis ottaa oikein sydämen asiakseen huolchtia siitä, että julkaisuumme saadaan riittävästi aineistoa. Kaikki Väänästen kirjoittamat tai Väänäs-aiheiset artikkelit, runot ja pakinat ovat tervetulleita, samoin suvun jäseniin liittyvät elämäkerrat, pikkutapahtumat ja vitsit. Suvun jäsenten merkkipäivistä, kuolemantapauksista ym. toivoisimme myös palstoillemme tiedoituksia.

Eikä näin suvun jäsenten kesken tarvitse kursailla siinä pelossa, että kirjoitus ei ehkä olisi aivan viimeistellyn muotovalmis — osoitettu harrastus ja sisältö ovat pääasia. Toimitushan on sitä varten, että se oikoo kielivirheet ja panee oikuttelevat pilkut paikoilleen. Mahdollisesti ei kirjoitustanne paineta heti seuraavaan numeroon — viivästyminen voi johtua monista erilaisista syistä — mutta jollei ennenmin niin sitten myöhemmin julkaistaan kaikki kirjoitukset, jotka luonteensa puolesta julkaisuumme soveltuvat.

Kirjoitukset pyydämme osoittamaan joko *Sukupuun* toimitussihteerille os. ekonomi *Tuulikki Antila*, Helsinki, Viherniemenk. 5 as. 22 tai — etenkin jos on kysymys pelkistä ei-artikkelinluontoisista sukuselvityksistä — Sukuseuran sihteerille maist. *Jorma Väänäsel*le os. Helsinki, Sepänk. 17 A.

Tässä lopuksi siteeraamme vielä seuran II varaesimiestä, rakennusmestari Hj. Väänästä, jonka on usein tapana sanoa: »Siitä kannattavaisuuspuolesta minä vielä tahtoisin huomauttaa...». Siitä mekin vielä muistuttaisimme! Mikään julkaisu ei elä pelkästä »pyhästä hengestä» eli sisällyksestä, tarvitaan myöskin tilaajia. Kun *Sukupuuta* ei myydä missään julkisissa paikoissa, tulisi kaikkien seuran jäsenten ottaa omantunnon asiakseen huolehtia siitä, että kaikki hänen lähimpään sukulais- ja tuttavapiiriinsä kuuluvat Väänäset ryhtyvät *Sukupuun* tilaajiksi. Huomioonottaen nykyisen kalliin ajan ei hintakaan ole paljoudella pillattu. Eikä sopivampaa lahjaa kuin *Väänästen Sukupuun* vuosikerta voi Väänäs-sukuiselle keksiä.

P a n k a a p a s s i i s t ö p i n ä k s i V ä ä n ä s e t !

VÄÄNÄSTEN SUKUSEURAN R.Y.

JÄSENLUETTELO:

Kantajäsenet:

Wäänänen, Aaro	kunnanlääkäri	Kiuruvesi
Wäänänen, Ilmari	konsuli, tri	Haapalahti

Vakinaiset jäsenet:

Leskinen, Jenny	konsulinrouva	Mikkeli
Nopanen, Arvi	maisteri	Savitaipale
Schildt, Liisa	hammlääk., rva	Sysmä
Therman, Ernst U.	lääkintöneuvos	Helsinki
Vaheri, Eino	lääk.tri	Helsinki
Vaheri, Erkki	maisteri	Helsinki
Visakanto, Hanna	kansak.op., rva	Lappeenranta
Visakanto, Niilo	kansak.op.	Lappeenranta
Väisänen, Anni	kauppias	Varpaisjärvi
Väänänen, Erik J.	maanvilj.	Siilinjärvi
Väänänen, Frans Hj.	rak.mest.	Helsinki
Väänänen, Heikki	lehtori	Helsinki
Väänänen, Ilkka	lääk.lis.	Helsinki
Väänänen, Ilmi	emäntä	Haapalahti
Väänänen, Jorma	maisteri	Helsinki
Väänänen, Juuso	tehtailija	Utajärvi
Väänänen, Kalle	joht., maisteri	Järvenpää
Väänänen, Kalle	lehtori	Rauma
Väänänen, Klaus B.	prokuristi	Helsinki
Väänänen, Lennart	maanviljelijä	Kuopion pit.
Väänänen, Oskari	lehtori	Helsinki
Väänänen, Vilhelmiina	emäntä	Haapalahti
Väänänen, Yrjö	majurint.	Kuopio

Vuosijäsenet:

Andila, Elsa	rouva	Helsinki
Antila, Tuulikki	ekon., rouva	Helsinki
Forsman, Kerttu	rouva	Helsinki
† Haara, Kalle	lääk.lis.	Kuopio
Halli, Rosa	kansak.op.	Koria
Hannikainen, Siiri	rouva	Helsinki
† Hiekkala, Eero	toimittaja	Kuopio
Hiekkala, Lassi	toimittaja	Helsinki
Härkönen, Maria	rouva	(Viipuri)
Jokela, Aino	rouva	Helsinki
Kalske, Kullervo	näyttelijä	Helsinki
Kasurinen, Miina	emäntä	Siilinjärvi
Koivunen, Rauni	rouva	Helsinki
Knuutinen, Anni	kansak.op.	Kuopio
Kontturi, Katri	tal.op., rva	Ilomantsi
Koskenniemi, Martta	rouva	Jyväskylä
Kotiaho, Aune	johtaja	Muuruvesi

Labbart, Aino	rouva	Mikkeli
Mether-Borgström, Helvi	arkkitehti, rva	Helsinki
Mykkänen, Fanny	emäntä	Tuovilanlahti
Niementaus, Toini	rouva	Hyvinkää
Ollikainen, Kaarin	rouva	Kuopio
Pekkarinen, Ester	emäntä	Kuopion pit.
Pekkarinen, Fred.	maanviljelijä	Kuopion pit.
Pitkänen, Aune	rouva	Kuopio
Pyrhönen, Roosa	rouva	Anttola
Rissanen, Edit	rouva	Kuopio
Rissanen, Hilikka	neiti	Kuopio
Rissanen, Oskari	tehtailija	Kuopio
Rissanen, Thelma	neiti	Kuopio
Rissanen, Yrjö	ylioppilas	Kuopio
Ruuskanen, Hilma	rouva	(Viipuri)
Ryynänen, Maikki	kansak.op., rva	Alapitkä
Seppäläinen, Suoma	kansak.op.	Kullaa
Simonen, Aino	emäntä	Kitelä
Suviluoto, Yrjö	oikeussiht.	Helsinki
Swahn, Aino	rouva	Helsinki
Tanskanen, Lyyli	rouva	Kuopio
Tanskanen, Toini	neiti	Kuopio
Teräsvuori, Kaarlo	professori	Helsinki
Tuompo, Anni	rouva	Helsinki
Vaheri, Aimi	kansak.op.	Nastola
Valtanen, Aune	rouva	Helsinki
† Wenell, Matilda	rouva	Helsinki
Virrantu, Kerttu	rouva	Jyväskylä
Virtaniemi, Hanna	rouva	Kuopio
Virtaniemi, Irja	tal.op.	Kuopio
Virtaniemi, Maija	neiti	Kuopio
Visakanto, Kaarina	maisteri	Lappeenranta
Väänänen, Aatami	tekniikko	Helsinki
Väänänen, Aaro	leikkaaja	Helsinki
Väänänen, Aaro	kauppat.kand.	Helsinki
Väänänen, Aaro	konemestari	Kuopio
Väänänen, Aarne	mekanikko	Immola
Väänänen, Aarne J.	johtaja	Rautalampi
Väänänen, Aarre	maanviljelijä	Haapalahti
Väänänen, Abel	levyseppä	Helsinki
Väänänen, Adam	työmies	(Viipuri)
Väänänen, Adele	maanviljelijä	Ahkionlahti
Väänänen, Aino S.	rouva	Degerö
Väänänen, Aino	neiti	Helsinki
Väänänen, Aino	neiti	Olive View, California (USA)
Väänänen, Aito	opiskelija	Helsinki
Väänänen, Akseli	ev.luutn.	(Salla)
Väänänen, Albin	kauppias	Juva
Väänänen, Albin V.	maatal.tekn.	Säviä
Väänänen, Alli	rouva	(Viipuri)
Väänänen, Anna	rouva	Helsinki
Väänänen, Antti J.	konepuuseppä	Helsinki

Väänänen, Antti W.	maanviljelijä	Ristiina
Väänänen, Armas	kirjaltaja	Kuopio
Väänänen, Armas	laivamies	Kuopio
Väänänen, Artturi	viilaaja	Helsinki
Väänänen, Arvo	edustaja	Kuopio
Väänänen, August	maanviljelijä	Muuruvesi
Väänänen, August	maanviljelijä	Suonenjoki
Väänänen, August	maanviljelijä	Tervo
Väänänen, Betty	maisteri	Kuopio
† Väänänen, David	kauppias	Varpaisjärvi
Väänänen, Edit	rouva	Varpaisjärvi
Väänänen, Eero	kamreeri	Kuopio
Väänänen, Eero	maanviljelijä	Kuopion pit.
Väänänen, Eeva	sairaanhoitajatar	Nikkilä
Väänänen, Eevert	työmies	(Viipuri)
Väänänen, Einar	junamies	Kuopio
Väänänen, Eino	vakuutusvirkailija	Hammaslampi
Väänänen, Elli	neiti	Kuopio
Väänänen, Elli	neiti	Varpaisjärvi
Väänänen, Elsa	rouva	Helsinki
Väänänen, Enok	maa ari	Helsinki
Väänänen, Erkki	maalari	Helsinki
Väänänen, Erkki	työmies	Kuopio
Väänänen, Fanny	leskirouva	(Viipuri)
Väänänen, Hanna	neiti	Helsinki
Väänänen, Heikki	prokuristi	Helsinki
Väänänen, Heikki	maanviljelijä	Varpaisjärvi
Väänänen, Helmi	rouva	Helsinki
Väänänen, Helvi	osastosiht., rva	Helsinki
Väänänen, Helvi	neiti	Nilsia
Väänänen, Hertta	lääket.lis.	Helsinki
Väänänen, Hilda	neiti	Malmi
Väänänen, Hilma	rouva	Helsinki
Väänänen, Iivari	varatuomari	Varpaisjärvi
Väänänen, Irma	neiti	Helsinki
Väänänen, Jahvetti	autoilija	Helsinki
† Väänänen, Jussi	musiikkitirehtööri	Rautalampi
Väänänen, Kaarina	farmaseutti	Tampere
Väänänen, Kaarle Fr.	lentomestari	(Utti)
Väänänen, Kaarlo J.	hammasteknikko	Helsinki
Väänänen, Kaarlo J.	konttoripäällikkö	Oulu
† Väänänen, Kalle	kansak.op.	Varkaus
Väänänen, Kerttu	rouva	(Viipuri)
Väänänen, Kirsti	neiti	Konnevesi
Väänänen, Kirsti	johtajatar	Pielavesi
Väänänen, Kosti	liikemies	Kuopio
Väänänen, Kusti	brigadööri	Helsinki
Väänänen, Lahja	maisteri	Turku
Väänänen, Lauri	konemestari	Kuopio
Väänänen, Lauri H.	laivuri	Kuopio
Väänänen, Lauri	maalari	Kuopio
Väänänen, Lauri	mus.opisk.	Alapitkä

Väänänen, Leivo	lääk.kers.	(Hämeenlinna)
Väänänen, Leo	piirtäjä	Helsinki
Väänänen, Liisa	sairaanhoitajatar	Helsinki
Väänänen, Linda	neiti	Helsinki
Väänänen, Maija	rouva	Kuopio
Väänänen, Martta	kansak.op.	Myllymäki
Väänänen, Martta	neiti	Vihti
Väänänen, Martti	teknikko	Kotka
Väänänen, Matti	harjoittelija	Helsinki
Väänänen, Mikko	työmies	(Nurmi)
Väänänen, Mirjam	pankkivirkailija	Oulu
Väänänen, Niilo	kirjeenkantaja	Helsinki
Väänänen, Niilo	kapteeni	Oulu
Väänänen, Olga	leskirouva	(Viipuri)
Väänänen, Olli	maanviljelijä	Alapitkä
Väänänen, Otto	palosotilas	Kuopio
† Väänänen, Paavo	rakennusmestari	Helsinki
Väänänen, Pekka	työmies	Maaninka
Väänänen, Pentti	dipl.ins.	Helsinki
Väänänen, Pentti	koululainen	Helsinki
Väänänen, Pirkko	ylioppilas	Helsinki
Väänänen, Rikhard	maanviljelijä	Nilsia
Väänänen, Roope	työmies	(Viipuri)
Väänänen, Saimi	neiti	(Käkisalmi)
Väänänen, Salme	neiti	Orange, California (USA)
Väänänen, Selma	kauppias, rouva	Kuopion pit.
Väänänen, Sirkka	mus.opett., rouva	Helsinki
Väänänen, Sirkka	konttoristi	Varpaisjärvi
Väänänen, Sonja-Sofia	neiti	(Viipuri)
Väänänen, Sulo	työmies	(Viipuri)
Väänänen, Sylvia	neiti	Nilsia
Väänänen, Taavetti J.	toim.joht.	Luhanka
Väänänen, Tahvo	kauppias	Kuopio
Väänänen, Tatu St.	hieroja	Turku
Väänänen, Tellervo	karjatal.tekn., neiti	Haapalahti
Väänänen, Terttu	maisteri	Haapalahti
Väänänen, Teuvo	ylioppilas	Helsinki
Väänänen, Theodor	työnjoht.	Kuopio
Väänänen, Tuomas	seppä	Varkaus
Väänänen, Tuulikki	konttoristi	Jyväskylä
Väänänen, Veikko	fil.tri	Helsinki
Väänänen, Veikko	lämmittäjä	Helsinki
Väänänen, Viesti	teknikko	Helsinki
Väänänen, Vihtori	maanviljelijä	Siilinjärvi
Väänänen, Viktor F.	koneasentaja	Helsinki
Väänänen, Viljo	rakennusmestari	Helsinki
Väänänen, Ville	maanviljelijä	Tuovilanlahti
Väänänen, Vuokko	konttoristi	Helsinki
Väänänen, Väinö	kirjeenkantaja	Helsinki
Väänänen, Yrjö	mainospäällikkö	Helsinki
Väänänen, Yrjö	sorvaaja	Helsinki
Väänänen, Yrjö	kansak.op.	Turku